

Методичні рекомендації
щодо організації в умовах воєнного стану навчання української мови і літератури
у закладах загальної середньої освіти області

У зв'язку з ескалацією російського вторгнення в Україну українська освітня інфраструктура зазнала значної шкоди, а навчальний процес було призупинено. Для забезпечення усіх учасників освітнього процесу під час правового режиму воєнного стану МОН України 25 лютого 2022 року [рекомендувало](#) тимчасово призупинити освітній процес у закладах дошкільної, загальної середньої і професійної (професійно-технічної) освіти й оголосити канікули щонайменше на два тижні. Однак бойові дії в окремих регіонах продовжуються, отож міністр освіти і науки **Сергій Шкарлет зазначив, що головне завдання – зберегти життя кожного громадянина нашої держави, а освітній процес ми маємо запустити принаймні у тих регіонах, де на сьогодні це можливо і безпекова ситуація дозволяє.**

Отож, у зв'язку з тим, що в частині регіонів України зберігається реальна загроза для життя та здоров'я мирних мешканців, а в більшості регіонів по кілька разів на день оголошують про повітряну тривогу, рекомендовано після завершення канікул організувати роботу закладів освіти, зокрема загальної середньої, залежно від конкретної ситуації:

- **тимчасове призупинення освітнього процесу** (виконання працівниками закладів освіти заходів та завдань, що визначені військово-цивільною адміністрацією);
- **організація освітнього процесу за дистанційною формою навчання або використання її елементів** (за погодженням з військово-цивільною адміністрацією).

У місцевостях, де сьогодні немає активних бойових дій і продовжує стабільно працювати інтернет, необхідно розпочати освітній процес і організувати дистанційне навчання або використовувати окремі його елементи, залучивши і учнів, які були евакуйовані з небезпечних територій. Для учнів закладів загальної середньої освіти з числа тимчасово внутрішньо переміщених осіб **(особи, які внаслідок агресії РФ евакуйовані з місця постійного проживання) навчання може бути організовано за заявою одного з батьків і за індивідуальною формою: екстернатною, сімейною (домашньою). Особливу увагу необхідно звернути й на дітей з особливими освітніми потребами!** А в регіонах, де зруйновано освітню інфраструктуру, відбуваються постійні обстріли, оголошується повітряна тривога, після завершення воєнного стану учні матимуть можливість у звичайних, спокійних та безпечних умовах надолужити пропущене. Для них буде виділено додатковий час на опанування навчального матеріалу та організовано спеціальну допомогу. Міністерство освіти і науки уже розробляє відповідні рекомендації.

Для організації дистанційного та змішаного навчання варто використовувати будь-які доступні електронні ресурси: як загальні, так і розроблені закладами освіти, іншими науковими та методичними установами. Щоб реалізувати індивідуальний навчальний план, надати рекомендації батькам та перевіряти виконані учнівські завдань педагогам доцільно використовувати такі засоби комунікації:

- розміщення завдань та рекомендацій **на сайті закладу освіти**;
- **створення груп з батьками, учнями у соціальних мережах** (Viber, Telegram, WhatsApp тощо);
- **використання електронних платформ** (ZOOM, Google Classroom тощо);
- **проведення скайп-конференцій**;
- **спілкування в телефонному режимі**;
- **листування через електронну пошту** тощо.

Оскільки доступ до якісної освіти для дітей і молоді України під час війни є абсолютно вирішальним для підтримки постійного розвитку людського капіталу в Україні, то Міністерство освіти і науки України звернулося з проханням забезпечити безкоштовний

доступ до онлайн-курсів і навчання для всіх закладів освіти України до провідних провайдерів онлайн-освіти, таких як Coursera, edX, Udemy, FutureLearn, Duolingo, Codecademy, LinkedIn Learning, Skillshare, Udacity та Masterclass.

Взаємодія усіх учасників освітнього процесу

Взаємодія усіх учасників освітнього процесу – один з найважливіших факторів успішного функціонування будь-якої шкільної спільноти. В умовах дистанційного навчання, коли вчителі й учні не можуть бути поруч, взаємодія між усіма учасниками освітнього процесу (адміністрацією школи, вчителями, учнями і батьками) набуває особливої важливості. Дистанційне навчання дасть результати, лише якщо буде посиленням для всіх учасників освітнього процесу.

Учитель/ка зобов'язаний(а) виконувати освітню програму для досягнення учнями передбачених результатів навчання, тобто надавати інформацію щодо обсягу та змісту навчального матеріалу, завдань на його закріплення, перевіряти й оцінювати їх та надавати відгуки на виконані завдання. Саме вчитель/ка співпрацює з усіма учасниками освітнього процесу. Він/вона має розуміти мету, план виконуваних завдань, інструментарій для праці, її обсяг та методику оцінювання виконаної роботи.

До початку роботи бажано зробити онлайн-конференцію з учнями та їхніми батьками, обговорити форми співпраці та інші організаційні питання (конструктивний зворотний зв'язок, алгоритм дій), скоординувати роботу всіх у зручному форматі. На сайті школи необхідно розмістити розклад занять (консультацій) учителів і загальний алгоритм дій під час дистанційного навчання. Ми маємо розуміти, що на батьків не слід покладати всю відповідальність за навчання дітей у цей період, але без їхньої допомоги не обійтися. Завдання батьків – створити умови, щоб дитина могла навчатися вдома, завдання вчителів – навчати і давати зворотний зв'язок (детальніше у методичних рекомендаціях МОН України «Організація дистанційного навчання в школі»: наказ МОН України від 8 вересня 2020 року № 1115, зареєстрований у Міністерстві юстиції 28 вересня 2020 року за № 941/35224:

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2020/metodichni%20recomendazii-dustanciyna%20osvita-2020.pdf>).

Де можна ще прочитати про дистанційну освіту? За покликанням:

<https://osvitoria.media>

А ще можна за пошуковими словами «карантин» і «дистанційна освіта» знайти чимало цікавого, наприклад:

<https://nus.org.ua>

<https://vseosvita.ua>

Варто переглянути і вебіари про особливості дистанційного навчання, як-от: "[Технічні особливості організації дистанційної освіти](#)" Оксани Пасічник; "[Вебінар здорового глузду: медіаграмотність і критичне мислення](#)" Інни Большакової; "[Креативний контент дистанційного навчання](#)" Юрія Гайдученка; "[Ефективний зворотний зв'язок онлайн: правила та інструменти](#)" Ольги Питюр.

Нагадуємо, що Мінцифра підготувала оглядовий освітній серіал «Карантин: онлайн-сервіси для вчителів». Це серія відеороликів про дистанційне навчання з прикладами та інструментами. Цей освітній серіал розміщено на платформі за таким покликанням: [digital-education \(diia.gov.ua\)](https://digital-education(diia.gov.ua))

Створено ресурс для допомоги вчителям та учням у дистанційному навчанні «Навчайте дома (Google for Education)». «Навчайте з дому» — головний центр інформації, підказок, тренінгів та інструментів з ресурсу Google for Education, який допоможе вчителям продовжувати викладати, навіть якщо вони фізично не перебувають у класі (<https://teachfromhome.google/intl/uk/>).

ПОРАДИ, ЯК АДАПТУВАТИ ПЛАН ОФЛАЙН-УРОКУ ДО ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ

Асинхронний режим

- Найбільш раціонально – поділити матеріали на теорію, яку діти мають опрацювати самостійно, та практичні заняття і відповіді на онлайн-запитання.
- Групуйте матеріали блоками на тиждень за допомогою інтерактивних аркушів, у якості основи для яких є конспект уроку у PDF-документі як «спільний конспект», де є покликання на сторінки підручника, мінізавдання і план виконання, де учні бачитимуть контент один одного тощо (Kahoot, Google forms)
- Структуруйте матеріал для мінінавчання (пояснення упродовж 2-3 хв і закріплення упродовж 5 хв – повторення і закріплення – повторення і закріплення). Ознайомте учнів з обсягом теорії та маршрутом, яким необхідно рухатися.

Синхронний режим

- Використовуйте онлайн-дошку, де зможете лишати завдання, а діти – відповіді (сервіс Lino).
- Домовляйтеся про формат і умови спілкування: як піднімати руку, чи мають бути увімкнені камера і мікрофон тощо.
- Щоб налаштувати дітей на спілкування на початку уроку, використовуйте невеликі інтерактивні вправи (намалювати свій настрій, написати кілька слів-асоціацій тощо).
- У якості зворотного зв'язку запропонуйте форму-тренажер "3 факти, які я дізнався/лася на уроці"; "2 факти, що мене зацікавили"; "запитання, що у мене з'явилися".
- Час від часу обирайте 5 випадкових учнів та просіть зробити фото конспектів, аби переконатися, що учень працює.

Ще одним із трендів розвитку освіти в майбутньому може стати **змішане (гібридне) навчання**. Таке навчання здійснюють асинхронно, коли частину матеріалу дають учням для самостійного опрацювання, а іншу частину – вивчають з усіма учнями синхронно, зокрема очно чи дистанційно. Такий підхід дозволяє отримати гнучкий графік для груп учнів різних рівнів навчальних досягнень та з різними потребами, сприяє індивідуалізації навчання, зростанню ефективності й поліпшенню доступності навчання. Однією з моделей змішаного навчання може бути **«Перевернутий клас»**. Ця модель придатна для школи й поєднує індивідуальне онлайн-навчання та навчання разом у класі (Джерело: Classifying K–12 Blended Learning By Heather Staker and Michael B. Horn, 2012).

«Перевернутий клас» («перевернуте навчання») – це така педагогічна технологія, у якій основні складові уроку – пояснення та домашнє завдання – міняються місцями.

Переваги моделі «перевернутого навчання»:

- учень отримує знання тоді, коли йому зручно, а не тільки за умови появи на уроці. Це може бути і відео, завантажене на смартфон чи планшет, аудіолекція, завантажена на плеєр;
- учень засвоює матеріал у зручному для нього темпі, може переглянути відео або прослухати аудіо стільки разів, скільки вважає за потрібне, зробити паузу для конспектування або простого сприйняття нової інформації;
- формат індивідуальних консультацій учителя допомагає дітям позбутися емоційного стану, характерною ознакою якого є дезорганізація свідомості та діяльності в стані безнадійності, втрати перспективи і страху не зрозуміти новий матеріал. Це також допомагає вчителю бачити прогрес і рівень розуміння вивченого кожним окремим учнем і надає можливість вчасно йому допомогти;
- на уроках час не витрачається на виклад нового матеріалу, завдяки чому для застосування знань створюється більше можливостей;
- методика не вимагає спеціальних дорогих технічних пристроїв. Для реалізації роботи в межах «перевернутого класу» може знадобитися звукозаписний пристрій (диктофон, мікрофон), камера або веб-камера, комп'ютер чи ноутбук зі стандартним програмним забезпеченням;

- учні можуть використовувати більшу кількість додаткових джерел під час самостійної підготовки вдома: інтернет, книжки з домашньої бібліотеки, словники тощо.

Дистанційне навчання

- Покрокова інструкція дій у формі ментальної карти
- Вибір найзручнішого інструментарію
- Правила і дедлайни
- Один раз на тиждень – живе спілкування
- Формат виконаних завдань для перевірки
- Онлайн-контент (відеоматеріал і тренажери), поточний контроль
- Як подати матеріал: альтернативні інтернетові формати, телеуроки, скринька для обміну файлами
- Інструменти для перевірки (ClassTime)
- Круті освітні ресурси
- 30 - 50% часу - синхронне навчання

- **Висока стеля** (кілька рівнів завдань) – **широкі стіни** (простір для вибору учня) – **низький поріг** (доступні завдання)

Змішане навчання

- Різний відсоток навчання онлайн і офлайн
- Чотири моделі: ротаційна (за станціями і лабораторіями, перевернутий клас, індивідуальна ротація), гнучка, самостійного змішування, поглиблена віртуальна
- Учитель – тьютор, коуч, модератор (перевернутий клас), фасилітатор (організатор рефлексивного колективного обговорення)
- Основна мета - взаємодія
- Використання технологій
- Поєднання підходів, способів подачі матеріалу, форм роботи
- Живе спілкування в аудиторії; онлайн-контент, співпраця з однолітками і учителем; оцінювання досягнень, додаткові матеріали
- Переваги: доступність та зручність (оптимальний обсяг), покращення освітнього процесу (індивідуалізація, моніторинг часу), зменшення матеріальних витрат
- Студія EdEra – методичка різних форматів роботи, онлайн-курс «лайфхаки з української мови», підручник «Українська мова: лайфхаки»

Організація *мовно-літературної освіти* і в умовах очного, змішаного і дистанційного навчання не повинна призводити до перевантаження учнів та має забезпечувати безпечні та нешкідливі умови здобуття освіти, які окреслено у Санітарному регламенті для закладів загальної середньої освіти, затвердженого наказом МОЗ України № 2 205 від 25.09.2020 «Про затвердження Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти». Ознайомитися зі змістом наказу можна за таким покликанням: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1111-20#Text>

ПІДГОТОВКА ДО УРОКУ (ПЕРЕВЕРНУТИЙ КЛАС) 20 ХВ СИНХРОННЕ + 25 ХВ АСИНХРОННЕ = 45 ХВ ЗАВДАННЯ НА МАЙБУТНЄ

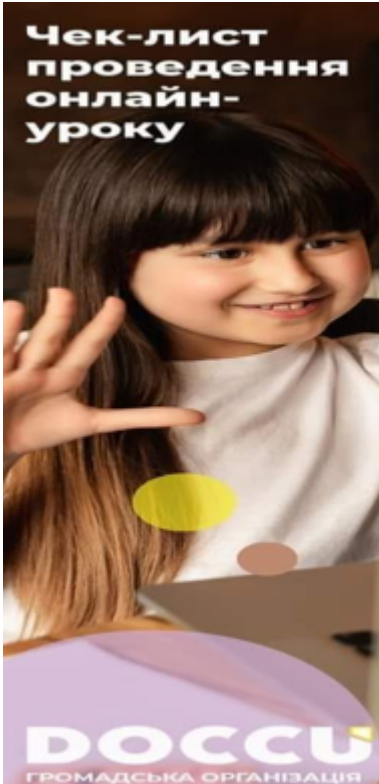
Синхронне навчання

- Перегляд мінівідеолекції (коли завгодно і скільки завгодно)
- Обговорення нового матеріалу (коригування): Zoom, Microsoft Teams, Google Meet, Skype
- Виконання 1-2 типових, але диференційованих завдань

Асинхронне навчання

- Покрокове інструктування учнів щодо подальшої самостійної роботи офлайн (перелік завдань, терміни виконання, спосіб контролю результатів роботи, очікувані результати, час для консультацій, графік для індивідуальної роботи)
- Завдання «безмашинні»: індивідуальні та групові, з вибірковою демонстрацією результатів, у підручнику чи зошиті, скрінкасти, карта понять, інфографіка, диференційовані, збалансовані з урахуванням різних навчальних предметів (засоби – Classroom, Moodle, Edmodo, Padlet; телефон, пошта)
- Зворотний зв'язок автоматизований (онлайн-тести) чи індивідуальний (коментарі, таблиця, зображення) за правилом сендвіча «Позитивна репліка – критичне зауваження – позитивна репліка»
- Формувальне оцінювання (не оцінювати завдання з посібників, де є ключі; запропонувати кодове слово чи фразу; відеопояснення за синхронного навчання; покроковий тест; самоперевірка; взаємоперевірка; коментована перевірка)
- Укласти план індивідуальної діагностики та корекції результатів навчання учня (за потреби)
- Завдання на майбутнє

Серед матеріалів відкритих інтернет-ресурсів побачила чек-лист для учителя щодо підготовки до проведення і проведення онлайн-уроку, яким варто послуговуватися педагогам в умовах дистанційного чи змішаного навчання:

Чек-лист проведення онлайн-уроку

Перевірте підключення (камера, мікрофон) ☐

Привітайтеся з учнями, поцікавтесь їх самопочуттям ☐

Обговоріть правила: ☐

- піднятої руки;
- використання чату;
- функції ввімкненого мікрофону;
- роботи з дошкою

Повторіть попередньо вивчений матеріал ☐

Обговоріть цілі зустрічі ☐

Ознайомте учнів з темою уроку ☐

Перейдіть до вивчення нового матеріалу: ☐

- пояснюйте з використанням відеоматеріалів, презентації

Повторіть вивчений матеріал ☐

- тест, вікторина тощо

Приділіть час вправам для очей та постави учнів ☐

Уточніть, що незрозуміло учням ☐

Сформулюйте домашнє завдання ☐

Приділіть увагу рефлексії, запитайте у дітей: ☐

- що сподобалось під час уроку?
- що було складним?

Сплануйте наступну зустріч ☐

- дата, час

DOCCU
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ

У додатку на 15 аркушах уміщено зразок деталізованої *технологічної карти дистанційного уроку української мови у рамках реалізації теми «Речення з відокремленими членами» у 8 класі «Відокремлені другорядні члени речення. Розділові знаки при відокремлених членах речення»* (укладач - учитель української мови і літератури Заліщицької державної гімназії м. Заліщики Тернопільської області Наталія Зубик, кандидат філологічних наук).

У зв'язку з ескалацією російського вторгнення в Україну загострилося мовне питання (мова спілкування, мова навчання, матюччя). Відповідно до ст. 7 Закону «Про освіту» мовою освітнього простору в закладах освіти є державна мова. Але мало знати мову, треба уміти правильно нею послуговуватися. Основна вимога до мовлення сьогодні – це грамотність. Питання грамотності є актуальним в усьому світі. Починаючи з 1966 року ЮНЕСКО (Організація ООН з питань культури, науки та освіти) відзначає щороку 08 вересня Міжнародний день грамотності, намагаючись саме в такий спосіб мобілізувати міжнародну суспільну думку та привернути увагу суспільства, щоб викликати його інтерес до активізації зусиль, спрямованих на розповсюдження грамотності – однієї з головних сфер діяльності ЮНЕСКО.

Виконання усіма учасниками освітнього процесу основних положень цих документів сприятиме створенню оптимального мовного простору в школі, а також необхідних умов для формування духовного світу учнів, цілісних світоглядних уявлень та загальнолюдських орієнтирів. Основні завдання у визначеному напрямку педагогічні колективи закладів повинні вбачати у створенні належних умов для вивчення української мови з метою досягнення високого рівня володіння нею випускниками школи, розширенні сфери її функціонування, вихованні шанобливого ставлення до неї, зміцненні статусу української мови як державної.

З метою належної організації цієї надважливої ділянки роботи рекомендуємо запланувати на березень-травень 2021/2022 н. р. та затвердити наказом керівника ЗЗСО

заходи, які спрямовані на підвищення якості знань здобувачів освіти, залучення учнів і учителів до популяризації української мови та культури, бо найголовніше у мовному питанні є те, що не тільки української мови учителі повинні розвивати й популяризувати українську мову, починаючи, найперше, з себе та свого найближчого оточення. Безперечно, провідниками мовної політики в закладі є найперше учителі української словесності. Педагог під час виконання своїх безпосередніх обов'язків виступає в різних комунікативних ролях, тому високий рівень його лінгвістичної компетентності є невід'ємною умовою ефективної діяльності закладу освіти в цілому.

Нагадуємо, що відповідно до наказів Міністерства освіти і науки України від 27.03.2019 № 399 «Про затвердження дорожньої карти імплементації статті 7 Закону України «Про освіту» в закладах загальної середньої освіти на 2019 – 2023 роки» та управління освіти і науки Тернопільської ОДА від 22.05.2019 № 139-од «Про затвердження дорожньої карти імплементації статті 7 Закону України «Про освіту» **в закладах загальної середньої освіти» щоквартально здійснювалася звітність про реалізацію дорожньої карти імплементації статті 7 Закону України «Про освіту» в закладах загальної середньої освіти області.**

Основою уроку української літератури є художній текст. Згідно з Михайлом Бахтіним, текст є тією безпосередньою дійсністю, з якої лише і можуть виходити гуманітарні дисципліни і все гуманітарно-філологічне мислення. Текст постає як суб'єктивний образ об'єктивного світу і як вираження свідомості, яка щось відображує. Текстоцентричний підхід – необхідна умова досягнення нової якості освіти, головним завданням якої є формування у здобувачів освіти ключових компетентностей та компетенцій. Такий підхід дає можливість сповна досягти цілей, поставлених на сучасному уроці словесності:

- аналізувати зміст і проблематику тексту;
- коментувати проблеми тексту, позицію автора;
- виражати і аргументувати власну думку;
- послідовно і логічно викладати думки;
- розв'язувати ситуативні завдання, наближені до життя;
- використовувати в мовленні різноманітні граматичні форми і лексичне багатство мови;
- давати знання не у готовому вигляді, а озброювати учнів прийомами пізнання.

Звертаємо увагу, що під час проєктування та проведення компетентнісного уроку навчальні цілі мають бути сформульовані у вигляді очікуваних результатів, які підлягають вимірюванню на етапі рефлексії. Крім того, учитель-словесник повинен бути обізнаним із секретами урокотворення і професійно обирати відповідну тактику щодо організації мовно-літературної освіти. Цікаві ідеї щодо того, ***як зробити сучасний урок цікавим, висвітлено у публікаціях від 26.10.2019 та 25.06.2020 на блозі «Паланка словесника».***

Упродовж навчальних занять, які поєднують у собі психічне, статичне, динамічне навантаження на окремі органи і системи і на весь організм в цілому, ***неодмінно необхідно проводити вправи з рухової активності для зняття локального стомлення і вправи з рухової активності загального впливу.*** Комплекси відповідних вправ наведено у додатку 3 до Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти.

Швидко відпочити, покращити самопочуття, налаштуватись на нові звитяги в навчанні допомагають учням ***руханки***. Крім того, активний перепочинок у процесі навчання дозволяє вивільнити зайву енергію школярів, спрямувавши її в потрібному напрямі. Руханки транслюють на YouTube-каналі Міністерства освіти і науки України за участю знаменитих спортсменів, артистів та інших відомих людей (URL: <https://cutt.ly/napLo6L>; URL: <https://cutt.ly/CapLjNT>). Популярність цих відео вийшла за межі YouTube та телеканалів, активно використовується у застосунку TikTok (хештег #руханка в ТікТок). Одну з таких руханок проводять Євгеній Кот, переможець шоу «Танці

з зірками, 2019», та Наталія Татарінцева, семикратна чемпіонка України з художньої гімнастики, член олімпійської збірної (URL: <https://cutt.ly/rapLn9p>).

Нагадуємо, що згідно з вимогами Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти **тривалість виконання завдань для самопідготовки (виконання домашніх завдань, завдань на майбутнє)** учнів у позанавчальний час не рекомендується більше однієї години у 3-5 класах, півтори години у 6-9 класах та двох годин – у 10-11(12) класах (у **рамках одного навчального предмета 10 хвилин (5 клас), 15 хвилин (6-9 класи), 20 хвилин (10-11(12) класи)**).

Чек-лист, який допоможе організувати дистанційне навчання в умовах воєнного стану

В умовах воєнного стану у частині областей України освітній процес проходив дистанційно. Освітній проєкт «На урок» пропонує зручний чек-лист, який допоможе організувати дистанційне навчання в умовах воєнного стану (<https://naurok.com.ua/post/distanciynе-navchannya-u-voenniy-chas-chek-list-dlya-vchitelya>).

1. Визначте, які теми варто надолужити.

Перегляньте навчальний план і визначте освітні прогалини, які потребують додаткового часу зараз, а стосовно яких можна не поспішати. Варто розуміти, що не та форма дистанційного навчання, до якої ми звикли упродовж двох років карантину, а тому підхід має бути більш гнучким. Не страшно, якщо ви не встигнете щось вивчити, все це можна надолужити згодом.

2. Продумайте структуру уроку.

Якими будуть початок та завершення уроку? Чи будуть вправи, які учні виконуватимуть у режимі реального часу? Чи потрібні домашні завдання? До речі, їхню доцільність варто визначити індивідуально для кожного учня, врахувавши специфіку регіону, клас, психологічний стан учнів тощо. Зрештою, якщо заняття організоване ефективно, то можна обійтися і без домашніх завдань.

Корисна ідея: багато хто з учнів любить проєкти. Запропонуйте дітям вигадати та розробити проєкт, пов'язаний з теперішньою ситуацією. Наприклад, це може бути волонтерський проєкт щодо допомоги армії або вимушено переміщеним особам.

3. Визначте план дій на випадок повітряної тривоги.

Уроки, на жаль, можуть перериватися повітряними тривогами. Що робити в такому випадку? Так, потрібно негайно йти до укриття, це зрозуміло. Але що буде з уроками? Чи потрібно повторювати опрацьований матеріал? Чи потрібно ущільнювати неопрацьований. Але запланований до вивчення матеріал? А що робити, якщо тривога була вночі і вчителі з учнями банально не виспалися? Запитань багато. У цьому випадку розклад уроків варто обговорювати не лише на рівні школи, а й району та області. Наприклад, починати заняття варто не як звикли, о восьмій, а пізніше. Спільне обговорення цих питань із колегами допоможе виробити ефективний план дій.

4. Оберіть зручні платформи для роботи.

Це можуть бути ті платформи та сервіси, якими ви вже користувалися під час дистанційного навчання. Наприклад, Zoom і Skype – справжній маст-хев, від якого не варто відмовлятися. Також можна і варто використовувати різноманітні сервіси Google, [онлайн-тести «На Урок»](#), месенджери тощо. Важливо: обирайте ті сервіси, які працюють на смартфонах та доступні ще й в режимі офлайн. Адже інтернет буває нестабільним, деякими комп'ютерними програмами неможливо якісно скористатися.

5. Дізнайтеся більше про психологічну підтримку учнів.

Зараз психологічно травмовані усі. Ми маємо допомагати найперше учням впоратися зі складнощами. Тож варто спробувати органічно вплести в уроки прості вправи для підтримки та стабілізації психоемоційного стану школярів. До речі, багато відповідних порад ви знайдете в Telegram-каналі «[Підтримай дитину](#)», на сайті МОН України.

Корисна ідея: урок можна починати та завершувати дихальними вправами, що неабияк допомагають заспокоїтися та налаштуватися на роботу.

6. Підготуйтеся до складних запитань.

Діти запитуватимуть про війну, цікавитимуться вашою думкою... Чому почалася війна, хто винен, коли вона закінчиться, чому все настільки погано, чи варто їхати в іншу країну... Ми вже писали про те, [як пояснити дітям причини війни](#) та [як обговорити із ними складні питання](#), тож радимо скористатися нашими порадами. І, звісно, порадитися з колегами.

Корисна ідея: додатково розробіть прості інструкції, що допоможуть дітям краще запам'ятати правила безпечної поведінки в надзвичайних ситуаціях. Для наймолодших можна зробити візуальні інструкції.

Головне – транслуйте впевненість! Дітям зараз дуже потрібен острівець стабільності, а школа точно може ним стати!

Дистанційне навчання

Ураховуючи проблеми, з якими стикнулися учителі під час організації дистанційного навчання, акцентуємо увагу на окремих моментах, щоб учителі могли впроваджувати його елементи упродовж звичайного навчання. Зокрема, дистанційне навчання дасть результати лише тоді, коли буде посиленням для всіх учасників освітнього процесу.

Дистанційне навчання – форма організації і реалізації освітнього процесу, за якою його учасники здійснюють навчальну взаємодію принципово і переважно екстериторіально (тобто, на відстані, яка не дозволяє і не передбачає безпосередню навчальну взаємодію учасників віч-на-віч). Упровадження дистанційного навчання вимагає наявності відповідного системно-технічного забезпечення, а також готовності педагогів та учнів здійснювати цей процес.

Організація освітнього процесу під час дистанційного навчання здійснюється у межах робочого часу педагогічних працівників.

Керівник закладу освіти забезпечує організацію освітнього процесу під час дистанційного навчання та здійснення контролю за виконанням освітніх програм.

ВАЖЛИВО! Керівник закладу освіти може вимагати від педагогічних працівників підтвердження виконання ними освітньої програми (навчальних планів і навчальних програм) у спосіб, схвалений педагогічною радою закладу освіти). Заклад освіти має забезпечувати регулярне відстеження результатів навчання учнів, а також надання їм підтримки в освітньому процесі (за потреби).

Організація освітнього процесу під час дистанційного навчання здійснюється з дотриманням вимог законодавства про освіту, захист персональних даних, а також санітарних правил і норм (щодо формування розкладу навчальних занять, рухової активності (фізкультхвилинок), вправ для очей, тривалості виконання завдань для самопідготовки у позаурочний час).

ВАЖЛИВО! Дистанційне навчання організовується для учнів, які не мають медичних протипоказань до занять з комп'ютерною технікою.

Дистанційне навчання осіб із особливими освітніми потребами здійснюється з урахуванням індивідуальної програми розвитку та може передбачати залучення допоміжних технологій дистанційного навчання (озвучування даних з екрану, голосове введення тексту, субтитри, клавіатури зі спеціальними можливостями тощо) з урахуванням індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів таких осіб.

Запроваджуючи дистанційне навчання, необхідно:

1. Організувати дистанційне навчання учнів відповідно до навчальної програми з предмета і календарно-тематичного планування.
2. Здійснювати навчання предмета шляхом застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій дистанційного навчання.

3. Для вивчення тем із української мови і літератури підібрати творчі завдання для учнів, подані у підручниках, відповідно до теми кожного уроку з метою реалізації змістових компонентів, представлених чотирма наскрізними лініями: з мови мовною, мовленнєвою, соціокультурною, діяльнісною; з літератури - емоційно-ціннісною, літературознавчою, соціокультурною й компаративною.
4. Передбачити виконання учнями диференційованих завдань, роботу з різними джерелами інформації.
5. Перевірку знань і вмінь здійснювати переважно за допомогою тестових завдань, розроблених/дібраних учителем залежно від змісту матеріалу, що вивчається.
6. Скоротити обсяг теоретичного матеріалу на користь практичної діяльності, цим самим збільшити можливості для формування предметних і ключових компетентностей.
7. Для отримання зворотного зв'язку з учнями використовувати електронну пошту, онлайн-тестування тощо, власні вебресурси або вебресурс закладу освіти.
8. Організувати надання індивідуальних консультацій за допомогою телефонного та відеозв'язку, чату.
9. Використовувати навчальну та методичну літературу з української мови і української літератури, рекомендовану МОН, зазначену в «Переліку навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих Міністерством освіти і науки України»; різні освітні вебресурси та онлайн-платформи, віртуальні класні кімнати, мультимедійні матеріали, навчальні відеофільми, відео- та аудіозаписи лекцій, семінарів тощо; інтерактивні вправи, «віртуальні дошки» тощо.

Учителям рекомендовано підготовку до навчального року розпочати з **планування графіка своєї роботи, визначення базових інструментів та платформ**. Як показує досвід, не варто одночасно застосовувати всі платформи – краще обрати просте й доступне, а згодом виробити чіткий алгоритм дій. Педагогічному працівнику потрібно пересвідчитись, що він технічно готовий до праці на обраній платформі, провести пробне заняття, скласти графік онлайн-зустрічей з учнями, створити групу або спільноту з учнями у зручному месенджері та повідомити про дату і час занять.

У ході планування навантаження кожного заняття слід мати на увазі, що самостійне опрацювання матеріалу учнями триває довше, ніж виклад цього матеріалу вчителем. Варто скоротити, наскільки це можливо, обсяг матеріалу. Також доцільно переглянути очікувані результати навчання і встановити дещо нижчий їх рівень або цілком їх скоригувати, якщо в умовах дистанційного навчання їх досягнення є надто складним.

Простір для організації дистанційного навчання має забезпечувати такі функції: проведення онлайн-уроків; доступ до різноманітних електронних навчальних матеріалів; отримання робіт учнів (тести чи виконані практичні завдання в зошитах); оцінювання та зворотний зв'язок щодо виконаних робіт; можливість поставити запитання та отримати відповідь поза межами онлайн-уроку. Усі ці моменти учитель може реалізувати, зважаючи на можливості освітнього закладу, власні можливості й особливо – можливості учнів щодо забезпечення комп'ютерною технікою, засобами зв'язку, підключенням до мережі Інтернет. У зв'язку з цим **неможливо надати уніфіковані рекомендації щодо проведення дистанційного навчання, а вчитель сам повинен його організовувати, враховуючи специфіку свого освітнього закладу**.

Основні форми комунікації

Електронна пошта – спосіб обміну повідомленнями між людьми і використовується для організації спілкування вчителя та учня, а також учнів між собою. Повідомлення можуть бути в різних формах: тексти, графіка, звуки, відео.

Форум – найпоширеніша форма спілкування. Форум присвячується будь-якій проблемі або темі. Модератор форуму (мережевий викладач) реалізує дискусію чи обговорення, стимулюючи питаннями, повідомленнями, новою цікавою інформацією. Програмне забезпечення форумів дозволяє приєднувати файли різного формату.

Особливості використання. Відкрити декілька окремих форумів для роботи окремих груп з метою спілкування під час вирішення поставленого для даної групи завдання. Потім форуми можна об'єднати між собою, а згодом, винести обговорення загальної проблеми проєкту усіма учасниками освітнього процесу у формат вебконференції.

Блог – одна з форм спілкування, яка нагадує форум, де право на публікацію належить одній особі або групі людей.

Особливості використання. Учень / група учнів виконав/ли відповідне завдання (твір, есе) і розмістив/ли його на власному сайті/блозі. Потім автор блогу дає можливість іншим учням прочитати та прокоментувати розміщений матеріал. В учнів з'являється можливість обговорення й оцінки якості публікації.

Чат – спілкування користувачів мережі в режимі реального часу, засіб оперативного спілкування людей через Інтернет. Чати бувають: текстові, голосові, аудіо та відео. Найбільш поширений текстовий чат.

Особливості використання. Чат можна запропонувати для проведення дискусій з певної проблеми/теми, сумісної проєктної діяльності, обміну інформацією.

Відеоконференція – один із сучасних способів зв'язку, що дозволяє проводити заняття у «віддалених класах», коли учні і викладач знаходяться на відстані. Для якісного проведення відеоконференції, як і телеконференції, необхідна її чітка підготовка: створення програми, своєчасна інформація на сайті і розсилка за списком.

Особливості використання. У режимі реального часу можна проводити онлайн консультації, заняття, обговорювати та приймати рішення, дискутувати, проводити захист проєктів. Учитель і учні можуть бачити один одного, учитель має можливість супроводжувати заняття наочними матеріалами.

Анкетування - тестування для поточного контролю під час дистанційного навчання.

Для проведення вебконференцій можна використати платформи Zoom, Google Meet, Skype, Cisco Webex, які дають вчителю потужний інструмент для мотивації та спілкування з учнями на відстані у безпечному середовищі. Zoom, Skype потребують встановлення додатків на пристрій. Для роботи з Google Meet користувачі повинні мати облікові записи Google.

Соціальні мережі (Вайбер, Телеграм інші), служби обміну миттєвими повідомленнями та мобільні застосунки дозволяють створювати закриті групи, чати.

Особливості використання: для розв'язання організаційних питань, обговорення тем, завдань, проблем, обміну інформацією.

Також оптимальним є створення віртуальних просторів для учнів певного класу, так званих своєрідних «класних кімнат», звідки можна робити посилання на індивідуальні вчительські кабінети, де відбувається безпосередня навчальна взаємодія. Залежно від кількості учнів, кількості класів, інших особливостей організації освітнього процесу в закладі, можна обмежитись цими «класними кімнатами», не виокремлюючи окремих ресурсів за предметами навчання.

Створення віртуальних класів. Одним із найперших кроків у дистанційному навчанні, що значною мірою оптимізуватиме освітній процес, є створення віртуальних класів. Вони дають можливість не лише об'єднати здобувачів освіти, а й координувати, моніторити й оцінювати їхню навчальну діяльність.

Для створення віртуальних класів найпростішими та досить розповсюдженими є Гугл Клас (Classroom) та віртуальний клас ClassDoJo.

– **ГуглКлас** (Classroom <https://classroom.google.com>) це безкоштовний інструмент від компанії GOOGLE (Google Apps for Education), він призначений спеціально для освітніх цілей. До такого віртуального класу можна додати до 250 користувачів, серед яких можуть бути не лише організатор та учні, а також їхні батьки та інші вчителі. Платформа має простий інтерфейс, який підтримує українську мову, що дозволяє дуже

швидко опанувати принципи використання цього інструмента як педагогам, так і учням та їхнім батькам. Зауважимо, що учитель може створити віртуальні класи для кожного класу, у якому він працює. Також інструмент ГуглКлас дозволяє створювати різні завдання як для всього класу, так і для окремих груп; швидко здійснювати контроль за виконанням та оцінювання результатів виконання завдань. Необхідно звернути увагу, що користувачі ГуглКласу повинні мати власний обліковий запис Гугл (власний акаунт), на який зазвичай є вікові обмеження (користувачі з України повинні досягнути 13-річного віку). Для можливості користуватися цим сервісом користувачам молодше 13 років, необхідно звернути увагу їхніх батьків на те, що вони повинні допомогти створити такий обліковий запис і здійснювати контроль та керувати цим записом за допомогою додатку Family Link (<https://families.google.com/intl/ru/familylink/>).

– **ClassDoJo** (<https://www.classdojo.com/uk-ua/?redirect=true>) є безкоштовним вебінструментом, представленим підрозділом Ed-tech компанії Y Combinator для організації віддаленої взаємодії в класному колективі між учнями, педагогами та батьками. Платформа є гейміфікованою і призначена для вікових груп дошкільної та початкової освіти. Але її успішно можна використовувати і у старших класах. ClassDoJo дозволяє учителю організувати повноцінний дистанційний навчальний процес зі зворотнім зв'язком між усіма учасниками, контролем виконання завдань, обміном мультимедійним контентом тощо. Для залучення дітей до навчання з використанням цього інструмента необхідно обов'язково отримати згоду батьків та заручитися їхньою підтримкою щодо контролю використання гаджетів та Інтернету. Приєднання учасників здійснюється за згенерованим QR-кодом, лінком або запрошенням, які передають учаснику будь-яким шляхом (електронна пошта, SMS-, MMS-, Viber-повідомлення, паперовий варіант тощо).

Проведення онлайн-зустрічей (уроки, лекції, вебіари, індивідуальне й групове консультування та інші форми взаємодії зі здобувачами освіти). Зворотній зв'язок зі здобувачами освіти обов'язковий, адже «живе спілкування», хоча й у онлайн режимі, є зручним, цікавим і продуктивним інструментом професійної діяльності вчителя. Організувати такі зустрічі учитель може за допомогою різних інструментів. Активно використовуються такі платформи для дистанційного спілкування:

– **Google Hangouts** (<https://hangouts.google.com>) є умовно безкоштовним інструментом для організації відеоконференц-зв'язку, який надає компанія Google. Він дозволяє проводити онлайн відеозустрічі з невеликою групою активних учасників до 10 осіб (учитель + 9 учнів), тривалість яких є необмеженою. Додатковими можливостями є демонстрація робочого столу та додатків, що на ньому відкриті для учасників сеансу; обмін текстовими повідомленнями у чаті; можливість підключення Google Drive та інших інтегрованих додатків. Також можна здійснити відеозапис зустрічі та організувати онлайн-трансляції заходу в мережі засобами відеохостингу YouTube, редагувати запис трансляції безпосередньо у браузері після її закінчення і використовувати цей запис у подальшому навчальному процесі. Умовою використання цього інструмента є наявність облікового запису користувача Google, аналогічно як і користувачів ГуглКласу з усіма вказаними вимогами.

– **Zoom** (<https://zoom.us>) – умовно безкоштовна платформа, що надає послуги віддаленого конференц-зв'язку. У системі є можливість використовувати вбудований чат, здійснювати демонстрацію екрана комп'ютера або мобільного пристрою, а це дає можливість використовувати власні презентації, мультимедійний контент чи роботу запущених програм. Також можливо здійснювати запис відеозустрічі з подальшим збереженням на локальному комп'ютері чи у хмарних сховищах. За використання безкоштовного варіанту платформа дозволяє об'єднати у відеоконференції одночасно до 100 учасників, але встановлюється обмежений ліміт часу проведення заходу – до 40 хвилин. Цих можливостей цілком і повністю вистачає для організації онлайн-відеоуроків у класі з будь-якою кількістю учнів та, навіть, проведення батьківських зборів.

Для організації відеозустрічі необхідно виконати попередню реєстрацію на

офіційному сайті. Це можна зробити, пройшовши весь шлях, або використавши дані облікового запису користувача Google або соціальної мережі Facebook та встановити на комп'ютер/мобільний пристрій застосунок «Клієнт конференцій Zoom». Його можна завантажити з офіційного сайту або з Play Маркету для мобільних пристроїв. Для учнів достатньо встановити сам застосунок «Клієнт конференцій Zoom». Учні переходять за покликанням або вводять ідентифікатор, пароль (за потреби) і своє ім'я у відповідні поля програми й отримують доступ до зустрічі, отримавши запрошення, у якому міститься дата, час проведення, покликання, ідентифікатор конференції та пароль (за потреби).

Запрошення згенероване автоматично на сайті платформи під час організації конференції, а шляхи передачі цього запрошення необхідно заздалегідь обговорити з учнями та їхніми батьками.

Віртуальна інтерактивна дошка Padlet (<https://padlet.com>). Це інструмент, що демонструє віртуальну дошку, на якій можна розмістити будь-який контент і використовувати його у навчальній діяльності. Цей контент може змінювати і розміщувати як адміністратор дошки, так і користувач (залежить від налаштувань). Застосунок має зрозумілий інтерфейс, який легко опанувати. У процесі роботи в одному обліковому записі користувача може бути створено декілька дошок на різну тематику, за допомогою яких можна організувати проєктну діяльність здобувачів освіти, виконання індивідуальних завдань чи концентрації інформації різної тематики в одному місці.

Для використання цього інструмента, як учителям так і учням, потрібно створити обліковий запис. Для його створення можна використати повний варіант проходження процедури або ж використати дані облікового запису користувача Google чи Microsoft. Приєднатися до створеної дошки можна за допомогою її лінка (покликання), який повідомляють іншому користувачеві у визначений спосіб. Учні також можуть створити власну дошку, до якої приєднати учителя та своїх товаришів, створивши таким чином Padlet-сферу класу. Інформація з цих дошок може бути опублікована у ГуглКласі, а також у соціальних мережах Фейсбук і Твітер.

Онлайн-сервіс для інтерактивного опитування учнів Mentimeter (<https://www.mentimeter.com>). Це умовно безкоштовний, англomовний ресурс з інтуїтивно зрозумілим інтерфейсом, який надає однойменна шведська компанія Mentimeter. Дозволяє створювати інтерактивні презентації з інтеграцією опитування для учнів і відразу отримувати зворотній зв'язок з ними у вигляді відповідей. Доцільна для організації рефлексії, мозкового штурму та інших прийомів під час проведення занять, виховних заходів чи віддалених онлайн-уроків. Є можливість імпортувати презентацію, створену раніше за допомогою програми PowerPoint чи застосунку Google Slides, додавши до неї можливості Mentimeter. Але ця функція передбачена лише для платного варіанту.

Для використання цього застосунку необхідно пройти реєстрацію, заповнивши вказані необхідні поля або скористатися обліковими записами користувача Google чи соціальної мережі Facebook. Учасники опитування приєднуються за покликанням і кодом, які демонструються у верхній частині екрану під час презентації, або за допомогою цього ж покликання чи згенерованого QR-коду. Покликання чи QR-код передають учасникам у заздалегідь визначений спосіб і є активним у безкоштовній версії упродовж двох днів.

Онлайн сервіс Kahoot для створення вікторин, дидактичних ігор і тестів (<https://kahoot.com>). Це умовно безкоштовний англomовний онлайн-сервіс навчального призначення для створення інтерактивних ігор, вікторин, опитувальників з певної теми. Цей ресурс дозволяє залучити учнів до онлайн-змагання та одразу побачити результати кожного з них. Процес рефлексії чи обговорення якогось питання з використанням інструмента Kahoot може перетворитися у справжню цікаву гру.

Для створення контенту за допомогою Kahoot необхідно зареєструватися, обравши запропоновані ролі та використавши дані облікового запису користувача Google чи Microsoft. Скористатися створеним контентом учні можуть, перейшовши за покликанням <https://kahoot.it>. На цій сторінці треба ввести код гри, який генерується автоматично і

передається учасникам.

Отож, вибір інструментів для організації дистанційної взаємодії з учнями залежить з одного боку від компетентнісного досвіду учасників освітньої діяльності, а з іншого – від технічних можливостей Інтернету та електронних пристроїв, які використовують в освітньому процесі.

Корисні посилання, на яких можна знайти цікаві застосунки для роботи з учнями:

1. Все про інструменти Google для навчання з інструкціями.

URL: <https://teachfromhome.google/intl/uk/>

2. Огляд 37 різних веб-ресурсів, які учитель може використовувати в своїй роботі. URL: http://marinakurvits.com/37_veb_servisov_dla_uchitel%D0%B0/

3. Учителі діляться досвідом роботи з різними веб-застосунками в умовах карантину. URL: <https://goo.su/0zzL>

4. Докладна інструкція з використання онлайн-тестів на освітній платформі «На Урок». Просто! Швидко! Ефективно! URL: <https://cutt.ly/yapJgWt>

5. Інтелектуальна карта з дібраним переліком великої кількості Інтернет-сервісів, які можуть бути використані учителем для організації навчальної діяльності. URL: <https://goo.su/0ZzL>

6. Портал «Нові знання». Складова всеукраїнського проекту «КУРС: Освіта». Дає можливість налагодити ефективний зв'язок між усіма учасниками освітнього процесу. URL: <https://nz.ua>

Потрібними учителям є ресурси для створення ментальних карт (<https://www.mindomo.com>; <https://www.mindmeister.com>; <https://coggle.it>), презентацій (<https://www.canva.com>; <https://prezi.com>; <https://www.beautiful.ai>), текстів, завдань та інші інформаційні ресурси (<https://www.classtime.com/uk/>; <https://kahoot.com>; <https://quizlet.com>; <https://learningapps.org> (платформа готових завдань з різних предметів); <https://study-smile.com>; <https://naurok.com.ua>; <https://miyklas.com.ua>), відео, тестів або інших ресурсів (<https://ed.ted.com>; https://edpuzzle.com/?fbclid=IwAR3hsOxzcQ4vAU5vOV18N1Qj_FCLruB0Zagt7NB7o4qZZmho_5j0taw1EXM; <https://ru.islcollective.com>).

Учні можуть користуватися послугами освітньої мережі «[Шоденник.ua](https://shodennik.ua)». Ця Всеукраїнська освітня мережа формує унікальне електронне середовище для вчителів, учнів та їхніх батьків. Проект працює за підтримки Міністерства освіти і науки України, Інституту інноваційних технологій і змісту освіти, управлінь освіти.

З метою ефективної організації означеної роботи з учнівством рекомендуємо добірку інформаційних матеріалів, які можна використати для конструювання завдань, перегляду та обговорення у форумах чи в соціальних мережах роликів, мультфільмів, фільмів, проходження тестів, виконання вправ різного спрямування тощо:

1. Міністерство освіти і науки України. Офіційний сайт. URL: <http://www.mon.gov.ua/>

2. Дистанційне навчання школярів. URL: <http://virtualschool.org.ua> online

3. Система дистанційної підтримки навчання у школах, ліцеях та гімназіях України. URL: <http://disted.edu.vn.ua/>

4. Сайт інструментів самопізнання та планування особистого розвитку. URL: <http://hucato.com>

5. Тренування з проходження тестів. URL: <http://testportal.org.ua>

6. Портал інтерактивних знань. URL: <http://znannya.org>

7. Портал «Учительський журнал онлайн». URL: <http://teacherjournal.in.ua/>

8. Портал «Острів знань». URL: <http://ostriv.in.ua/>

9. Портал «Словники України» онлайн». URL: <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>

10. Бібліотека української поезики. URL: <http://poetyka.uazone.net/>

11. Бібліотека школяра. URL: <http://www.ukrtvory.com.ua/>

12. Вікіпедія. Є можливість обрати українську мову. Вільна енциклопедія. URL: <http://>

uk.wikipedia.org/wiki

13. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://nbuv.gov.ua/>
14. Розробки уроків. URL: <http://www.uroki.net/docrus.htm>
15. Відкриті ресурси з електронними підручниками, розробками уроків: <https://ua.mozaweb.com> (код для безкоштовної реєстрації - MOZ-PX-PBWX-TIDD-VIMY-TVRI-UFWG-UAEDPMOZA)
16. Бібліотека світової літератури (оригінали та переклади). URL: <ae-lib.org.ua/>
17. Електронна бібліотека «Джерело» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <ukrlib.com>
18. Національна бібліотека України для дітей з віртуальною бібліографічною довідкою. URL: <http://chl.kiev.ua/cgi-bin/sp/>
19. Методичний портал (електронний каталог аудіо-, відео-, інших навчально-методичних матеріалів). URL: <http://metodportal.net/>
20. Мій кращий урок: сайт Київського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних кадрів [методичні розробки навчальних занять учителів Київщини]. URL: www.bestlessons.at.ua
21. Онлайн школа «На урок» для учнів. URL: доступу: <https://naurok.ua/>

Поради щодо організації та проведення уроків у дистанційному режимі

У синхронному режимі учні можуть:

- виконувати тести на платформах Google Classroom, Naurok, Moodle тощо за вибором вчителя та з урахуванням можливостей учня;
- виконувати письмові роботи, у тому числі диктанти, із використанням відеоінструментів Skype, Zoom тощо;
- брати участь в усних формах контролю (усний переказ, читання напам'ять вірша та прозових текстів, презентація та захист проєктів тощо) із використанням відеоінструментів Skype, Zoom індивідуально або в групах;
- брати участь в онлайн-семінарах та онлайн-форумах із використанням відеоінструментів Skype, Zoom або в чатах на платформах дистанційного навчання (наприклад, Moodle) у закритих групах Facebook тощо;
- виконувати інші завдання, запропоновані учителем.

В асинхронному режимі учні можуть:

- виконувати завдання на одній з платформ (Google Classroom, Naurok, Moodle тощо за вибором учителя);
- виконувати письмові роботи у текстових редакторах (Word тощо) або у зошитах та надсилати вчителю файли з виконаними завданнями електронною поштою, в один із месенджерів (Viber, WhatsApp, Facebook тощо) або іншими засобами поштового зв'язку (за відсутністю технічних засобів навчання або доступу до мережі Інтернет);
- писати диктанти з використанням аудіо або відеозаписів, створених та надісланих вчителем;
- знімати на відео або записувати аудіо усних відповідей та надсилати файли вчителю засобами електронного зв'язку;
- виконувати інші завдання, запропоновані вчителем.

Зразок технологічної карти онлайн-уроку української мови (укладач - учитель української мови та літератури Заліщицької державної гімназії м. Заліщики Тернопільської області Наталія Зубик) подано у додатку.

Отже, якими формами, методами та ресурсами для організації дистанційного навчання користуватися – вирішують виключно заклади освіти і педагоги, які беруть участь у цьому процесі.

Нами досліджено й систематизовано деякі цікаві онлайн-застосунки, які можуть використовувати педагоги-технологи у власній професійній діяльності, зокрема – у процесі організації дистанційного навчання. Розглянемо їх детальніше.

Можна й самостійно створювати **дидактичні онлайн-ігри** (<https://jeopardylabs.com/>). Реєструватися не потрібно, відразу розпочинаємо роботу.

Натискаємо кнопку Create a Jeopardy Game, вводимо пароль, який легко запам'ятати (саме за допомогою цього піна можна буде віднайти створену гру, якщо випадково адресу буде втрачено). Після цього натискаємо кнопку Start Building – і гра завантажується. Після цього вводимо назву, а також назви категорій. Натиснувши на будь-яке поле, наприклад 100, 200, 300, 400 чи 500, ми викликаємо завантаження вікна вводу запитання та правильної відповіді. Для прикладу використано дію додавання. У лівій частині запитання, у нашому випадку « $25+42=?$ », а в правій – відповідь «67». Далі натискаємо кнопку Continue. Повторюємо ці самі дії з іншими полями, кількість яких залежатиме від нашого вибору. Незаповнені поля в готовому варіанті не відображаються. Отож гра готова, залишилося тільки зберегти (у прикладі заповнено одне поле): для цього натискаємо Save and Finish. Ми можемо обирати кількість команд – «teams», додавати / редагувати – «edit», роздрукувати гру – «print», завантажити – «download» та поділитися посиланням – «share».

Онлайн-сервіс для **створення кросвордів** (<https://crosswordlabs.com/>) як онлайн-інструмент не потребує реєстрації, лише одноразовий пароль. Для початку роботи уведіть назву; упишіть правильну відповідь, через пробіл – запитання, і програма автоматично згенерує ваш кросворд, яким ви зможете поділитися онлайн через пошту, Facebook, Viber, Telegram тощо; можете скористатися функцією пошуку уже створених кросвордів (за допомогою кнопки Find a Crossword), уводячи в рядку пошуку потрібну тему українською мовою.

Поради щодо проведення дистанційних уроків

1. Мінімум пояснень, максимум інтерактиву.
2. Учням надавати чіткі інструкції щодо використання вебресурсів, послідовності виконання завдань, особливостей контролю тощо.
3. Використовувати відеопояснення навчального матеріалу.
4. Поєднувати цифрові завдання, роботу з підручником та робочим зошитом.
5. Організовувати онлайн-зустрічі для тих учнів, кому потрібна консультація (за розкладом).

Поради щодо завдань для учнів

1. Використовувати 2-3 вебсервіси.
2. Не перевантажувати учнів завданнями, достатньо запропонувати виконати 1-2 завдання.
3. Залучати учнів до творчої діяльності, активного навчання. Процес навчання відбувається тоді, коли учні щось роблять з матеріалом. Тому завдання «прочитай параграф або прочитай цей текст» є досить загальним. Учні мають виконати певну дію: бути готовими переказати, можливо дати відповіді на запитання, або поставити запитання, за матеріалами скласти таблицю, намалювати схему понять, укласти стрічку подій, які розглядались.
4. Онлайн-тести можна створювати в Google-формах, а також на спеціалізованих платформах, наприклад <https://naurok.ua/>, <https://quizlet.com/latest>, <https://www.classtime.com/uk/>, <https://quizizz.com/> тощо за вибором учителя, враховуючи можливості учнів. Завдання, підготовлені учителем за допомогою електронних засобів, можуть містити інструмент для самооцінювання учнів в ігровій формі, що сприятиме підвищенню мотивації учнів до виконання.
5. При виконанні письмових робіт, у тому числі диктантів, можна використовувати відеоінструменти Skype, Zoom тощо.
6. При виконанні завдань можна запропонувати учням зняти відео або записати аудіо усних відповідей та надіслати файли вчителю будь-яким зручним способом.
7. Наявність зворотного зв'язку від учнів щодо ознайомлення із запропонованими завданнями необхідно обговорити заздалегідь: чи можуть учні технічно виконати завдання і надіслати результат виконання завдання у визначений термін.

8. За відсутності технічних засобів навчання або доступу до мережі Інтернет тестові та письмові роботи учні виконують у зошитах, фотографують і надсилають вчителю файли з виконаними завданнями електронною поштою, використовуючи соціальні мережі.

Поради щодо оцінювання

1. Оцінювати можна в синхронному або асинхронному режимі. Синхронний режим – це більш об'єктивне оцінювання, але воно вимагає відповідного технічного забезпечення вчителя та всіх учнів. Асинхронний режим більш гнучкий, учні можуть виконувати завдання у зручний час, але він менш об'єктивний.

2. Результати оцінювання можна фіксувати в електронному щоденнику, якщо такий є, або надсилати дитині індивідуально, використовуючи стислі повідомлення, електронну пошту, месенджери, платформи навчання тощо.

Оприлюднення списку оцінок для всього класу є недопустимим.

Інформаційні технології як засіб інтенсифікації мовно-літературної освіти

XXI століття – час прискореного розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. Сучасний учитель має вільно **володіти ІКТ**, щоб не просто передавати знання наступним поколінням, а й навчити їх якісно користуватися новітніми технологіями.

Електронні освітні ресурси (ЕОР) є визначальним чинником систем навчання, а їх застосування стає істотною умовою трансформації педагогічної діяльності. Використання освітніх електронних ресурсів у викладанні гуманітарних дисциплін дає можливість закріпити такі вміння і навички: пошук, виділення, аналіз, структурування необхідної інформації; інтеграція інформації з різних галузей знань; уміння самостійно працювати та організовувати свою діяльність; уміння працювати в команді; уміння виступати перед аудиторією; почуття художнього смаку, міри.

Під ЕОР (електронні освітні ресурси) розуміють навчальні, наукові, інформаційні, довідкові матеріали та засоби, розроблені в електронній формі та представлені на носіях будь-якого типу або розміщені в комп'ютерних мережах, які відтворюються за допомогою електронних цифрових технічних засобів і необхідні для ефективної організації навчально-виховного процесу. Структура ЕОР включає такі елементи: змістову частину, програмну частину, методичні рекомендації для вчителя, методичні рекомендації для учня.

Корисними для вчителя-словесника є такі електронні ресурси:

- навчально-методичні ЕОР (навчальні програми навчальних дисциплін, розроблені відповідно до навчальних планів);
- методичні ЕОР (методичні посібники, методичні рекомендації для вивчення окремого курсу та виконання проєктних робіт, тематичні плани);
- навчальні ЕОР (електронні підручники та навчальні посібники);
- допоміжні ЕОР (збірники документів і матеріалів, довідники, покажчики наукової та навчальної літератури, наукові публікації педагогів, матеріали конференцій, електронні довідники, словники, енциклопедії);
- контролюючі ЕОР (програми для організації тестування, банки контрольних питань і завдань з навчальних дисциплін та інші ЕОР, що забезпечують контроль якості знань).

Використання комп'ютерних технологій сприяє підвищенню грамотності учнів, зокрема систематичне **написання комп'ютерних диктантів** (Практичний правопис української мови. 50 диктантів. 20 уроків грамотності. Слухаємо. Пишемо. Перевіряємо. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006), за допомогою яких індивідуалізується процес удосконалення правописних умінь і навичок та зростає його ефективність, **послугування електронним словником української мови**, розробленим Інститутом мовно-інформаційних досліджень НАН України (автори – В. А. Широков, О. Г. Рабулець, І. В. Шевченко, О. М. Костишин, К. М. Якименко, серія „Словники України” – Словозміна, транскрипція, фразеологія, синонімія, антонімія. – К.: Довіра, 2001-2005), посібниками для вчителя, створеними авторами підручників української мови і літератури.

Потенціал **електронного посібника** на уроках української словесності передбачає представлення мовних і літературних об'єктів та процесів, включення відеосюжетів, виявлення рівня навчальних досягнень учнів, диференціацію, індивідуалізацію навчання, мовленнєвий розвиток школярів, приклади мовленнєвого етикету, мотивоване ставлення до вивчення української мови і літератури, оперативний самоконтроль учнів у процесі виконання вправ і тестів, роботу з додатковою інформацією (словниками, енциклопедіями, довідниками, бібліографією та ін.), організацію мовних та літературних ігор тощо. Прикладом такого посібника є воркбук Ольги Вороніної «Українська література в картинках: ЗНО - 2022» (<https://www.zno-uml.pp.ua/>); посібники з української мови і літератури Марії Шпільчак ([#ЗНОзлітератури](#)).

Сприяє зацікавленню навчальною діяльністю **використання ресурсів мережі Інтернет: програм** («Рута», «Плай», «Master», «Рідна мова», програм для зчитування у підручнику чи посібнику **QR-кодів**); **соціальних мереж, порталів, форумів** (Лінгвістичний портал, Портал «Українська література», «Словники України», «Тлумачний словник української мови» тощо) **он-лайн бібліотек** (<http://www.ae-lib.org.ua/>; <http://lib.com.ua/>; <http://www.chtyvo.org.ua/>), **сайтів літературної тематики** (Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Бібліотека української і зарубіжної літератури, Електронна бібліотека української літератури, Бібліотека української літератури, Бібліотека кошового писаря, «Українська бібліотечка» Сергія Синила, Електронна бібліотека «Чтиво», Бібліотека «Ізборник», LITCENTR, BOOKS, «БУКМОЛЬ», «Автура»), **файлообмінника YouTube** (кіно, мультфільми, буктрейлери, відеоролики, відеосюжети та інше). Їх можна створити самостійно, якщо є навички роботи в програмі Mave Maker чи Pinnacle Studio тощо.

Електронні освітні ресурси дозволяють проводити **перевірку рівня засвоєння знань, формування умінь та навичок**. LearningApps.org (<http://learningapps.org/>) – онлайн- сервіс, який дозволяє створити інтерактивні вправи. Під час роботи у 5 - 8 класах доречним буде створення **ребусів, кросвордів, цікавих завдань** (адреса сервісу: <http://puzzlecup.com/crosswordru>). У старших класах можна застосовувати більш складні програми і сервіси для **побудови мовних розборів, переміщення слів/фраз/речень, установлення відповідності, редагування тексту, вставлення знаків, розподілу слів у колонки** (текстовий редактор MS WORD); **проведення тестування** (контрольно-діагностична система TEST – W2); **виконання інтерактивних вправ** (SmartNotebook), **використання дошки оголошень** (Padlet); **побудови графіки** (програма Paint); **створення асоціативних рядів** (ресурс Tagul), **презентацій** (програми Power Point, Prezi, контенти Offis-365, Gmail; <http://ru.calameo.com> <http://www.slideboom.com> - конвертація презентації Power Point у формат flash, зберігання й подальше використання її); **виготовлення схематичної наочності** (VideoScribe), **публікацій, газет** (видавнича програма Pablisher), **відео** (Movie Maker), **показу фотофільмів зі спеціальними ефектами, анімацією, текстовими коментарями та музикою** (<http://fotofilmi.ru>), **збирання навчальних пазлів** (<http://www.jigsawplanet.com>), **побудови схем «риб'ячий скелет»** (<http://www.classtools.net>), **побудови шкали часу з фото, ілюстрацій, тексту** (<http://timetoast.com> <http://www.slideshare.net> <http://www.dipity.com>), **проведення мозкового штурму з використанням візуальних засобів** (<http://en.linoit.com>), **створення «хмарки» із тексту** (<http://www.wordle.net>), **мультимедійних плакатів**, на які наносять маркери, які на курсор реагують мультимедійною дією (ресурс зі створення інтерактивних зображень ThingLink, <https://www.thinglink.com/>). За допомогою сервісу ThingLink можна створювати різні освітні матеріали, наприклад: комплекти електронних дидактичних матеріалів до уроку; технологічні схеми для виконання певного виду завдань; мультимедійні конспекти лекцій; тематичні збірники ресурсів в мережі Інтернет та медіаколекції; маршрутні карти або карти подорожей; інтерактивні плакати у вигляді проектів з певної теми тощо.

Безцінними для організації очного, дистанційного та змішаного навчання є екранізовані твори з української літератури:

1. «Дума про Марусю Богуславку»

https://youtu.be/Yvm6dtaO_DI

2. «Слово про похід Ігорів»

https://www.youtube.com/watch?time_continue=1&v=dgRnPd24vo4

3. «Енеїда». Іван Котляревський

<https://www.youtube.com/watch?v=jatrKiErggA>

4. «Наталка Полтавка». Іван Котляревський

https://www.youtube.com/watch?time_continue=1790...

5. «Чорна рада». Пантелеймон Куліш

<https://www.youtube.com/watch?v=Bo2AXywwhs0>

6. «Кайдашева сім'я». Іван Нечуй-Левицький

https://www.youtube.com/watch?v=U_ZoCXvE5A8

7. «Мартин Боруля». Іван Карпенко-Карий

<https://www.youtube.com/watch?v=rdNxd48uXqU>

8. «Тіні забутих предків». Михайло Коцюбинський

<https://www.youtube.com/watch?v=cREQ9j6fEXI>

9. «Захар Беркут». Іван Франко

<https://www.youtube.com/watch?v=nPDI00MbMpw>

15. «Лісова пісня». Леся Українка

<https://www.youtube.com/watch?v=W2ttQkuegb8>

16. «Мина Мазайло». Микола Куліш

<https://www.youtube.com/watch?v=ohABDBnf3kE>

17. «Тигролови». Іван Багряний

https://www.youtube.com/watch?time_continue=1665...

А ще можна легко знайти на просторах інтернету *аудіозаписи* творів (аудіохрестоматії), *хрестоматії стислого переказу* змісту програмних творів, *збірки пісень* на слова творів, які вивчають у школі (на слова творів Тараса Шевченка, які є у «Кобзарі»), *мультиплікаційні фільми, відео, спектаклі та телеспектаклі* за програмними творами.

Застосування відеорозповідей, віртуальних екскурсій на уроках літератури дає можливість «проникнути» до певних історичних місць, музеїв: Полтавського державного літературно-меморіального музею П. Мирного, І. Котляревського, Національного музею Т. Шевченка, Чернігівського літературно-меморіального музею-заповідника М. Коцюбинського та інших. А ще інтерактивні подорожі можна здійснити за такими покликаннями:

<https://ukrainewow.com> (Ukraine Wow)

<https://museums.authenticukraine.com.ua/ua/> (подорож українськими музеями просто неба)

<https://khanenkomuseum.kiev.ua/uk/pro-musey/virtualnyi-tur> (прогулянка музеєм Ханенків)

<https://britishmuseum.withgoogle.com> (екскурсія Британським музеєм)

<https://www.louvre.fr/en/visites-en-ligne> (Лувр)

<https://artsandculture.google.com> (художні колекції з усього світу)

<https://www.staatsoperlive.com> (Віденська опера)

<https://www.metopera.org> (Метрополітен)

<https://www.facebook.com/frankotheatre/> (трансляції вистав театру Франка)

<https://www.youtube.com/channel/UCbNaKxi1j-Q5jWZDpJZp56g/featured> (Ukrainer)

<https://wisecow.com.ua> (лекції з культури, історії, журналістики)

<https://imagecomics.com/comics/read-first-issues> (добірка коміксів)

Технологія **web-квест** дозволяє не тільки підвищити мотивацію учнів до вивчення навчальної дисципліни, а й вчить учнів під час гри розв'язувати проблемні ситуації й працювати в команді для досягнення спільної мети. На жаль, у мережі Інтернет майже не

висвітлено web-квестів з української літератури, ця ніша роботи чекає сміливих і розумних.

Засобом зв'язку між учителем і учнями може стати **персональний сайт чи блог учителя** (Дивослово. – 2015. - № 1. – С. 2 – 8), що виконуватиме такі функції: створення навчального мінісередовища; поширення власного педагогічного досвіду; підвищення власного фахового рівня; підвищення рівня володіння засобами ІКТ; можливість зробити навчально-виховний процес гнучкішим за рахунок більш мобільного управління; розміщення навчальних матеріалів (програм, планів, контрольних запитань до заліку та тематичного оцінювання); допомога учням у самостійній роботі та підготовці домашнього завдання; можливість для учнів на відстані отримувати навчальний матеріал; спілкування учнів з однокласниками та безпосередньо з учителем.

Усе більше і більше стають активними учителі української мови і літератури щодо створення сайтів і блогів. Якщо декілька років тому таких учителів було лише декілька десятків, то тепер їх уже чи не дві сотні, що становить трохи більше 10 % від загальної кількості учителів української словесності.

Учителі української мови і літератури Почаївської ЗОШ І-ІІІ ступенів Сакара О.Є. та Придатко Т.І. ще 2014 року ініціювали випуск електронного видання «Філологічна скриня», створивши за три роки 12 конкурентоздатних випусків фахового видання.

Для забезпечення запитів учителів української мови і літератури (у області близько тисячі шістсот осіб) у грудні 2016 року створено блог «Паланка словесника» (<https://filologtokippo.blogspot.com/>), кількість переглядів якого станом на кінець лютого 2022 року – більше 67 300.

Для **консультування учнів** (особливо в дні епідемій, надзвичайних ситуацій, воєнного стану), **поглибленого вивчення окремих тем** корисним буде проведення вебінарів, організація **дистанційного навчання** (програмний засіб «Закрита навчальна платформа», MOODLE), **переверненого навчання** - сервіс для створення електронної стіни Padlet (<https://padlet.com/>).

Таким чином, можемо зробити висновок, що використання ЕОР вносить істотні зміни у діяльність педагога та розвиток учня як особистості, ставить нові вимоги до професійної майстерності учителя (**дивитися публікації блогу «Паланка словесника» від 06.03; 18 і 19.05 23.06; 19.08; 11.10; 09 і 30.11. 2017 року; 11.01; 12 і 15.03; 27.04; 15.06; 09.08.2018 року; 10.12.2019; 13, 16, 17, 28 квітня; 07, 20, 21, 25, 26, 29 травня; 02, 03, 04, 31 червня; 03, 06, 07, 11, 12, 18, 27, 31 серпня; 02, 07, 11 вересня; 20, 21, 22 жовтня; 03, 09, 10, 12, 19 листопада; 07, 09, 10 грудня 2020 року; 12, 25, 16, 18 січня; 11 травня 2021 року**).

Безцінними для забезпечення належного рівня мовно-літературної освіти є матеріали на просторах інтернету для підготовки для ЗНО з української мови і літератури. Але їх доцільно використовувати і під час вивчення онлайн та офлайн нового матеріалу, і для повторення, і для узагальнення та систематизації вивченого. Ці матеріали є загальнодоступними, а саме:

1. Відеоуроки з української мови та літератури за шкільною програмою на каналі YouTube (для прикладу: 5 клас. Роль звертань у реченнях (<https://www.youtube.com/watch?v=o-fjVVDOWs8>))
2. Експрес-уроки О. Авраменка (<http://ippo.kubg.edu.ua/ekspres-uroky>)
3. Безплатні відеоуроки з української мови та літератури (<https://www.pedrada.com.ua/news/3769-qgn-16-m6-15-06-2016-bezplatn-vdeouroki-z-ukransk-o-movi-ta-literaturi>)
4. Прокачай українську: усе для вдосконалення солов'їної (<https://studway.com.ua/vivchai-ukrainsku/>)
5. Кінофільми, що допоможуть засвоїти шкільну програму з української літератури (<https://pedpresa.ua/161892-kino-dopomozhut-zasvoyity-shkilnu-programu-z-ukrayinskoyi-literatury.html>)

6. Фільми за шкільною програмою (<https://sites.google.com/site/uchitel125/znajomimosa-zi-svitom-literaturi/gotuemosadodpa-zn>)

7. Фільми за шкільною програмою (<https://biblioteka10sumy.jimdofree.com/%D1%84%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BC%D0%B8-%D0%B7%D0%B0-%D1%88%D0%BA%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%8E-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%BE%D1%8E/>)

8. 25 фільмів, які допоможуть засвоїти шкільну програму з української літератури (<https://www.ua.ua/ot-9-do-16/shkola-ot-9-do-16/news-47832-25-filmiv-yaki-dopomozhut-z-asvoyiti-shkilnu-programu-z-ukrayinskoyi-literaturi/>)

9. 15 фільмів за мотивами творів української літератури (<https://zno.if.ua/?p=5470>)

10. Українська мова. 200 балів. Olga Ryaba (<https://www.youtube.com/channel/UCsxu4EIAOWpesYFGFVzAXmw>)

11. Онлайн-уроки підготовки до ЗНО з української мови та літератури (https://www.youtube.com/playlist?list=PLo55sx3uqU0yOWWATpd_BevnS2W1E-9W3)

12. Відеорепетитор української мови (<https://www.youtube.com/channel/UCUjGLYfJKwHoS4L17pFugbQ>)

13. Відеоуроки української мови (https://www.youtube.com/playlist?list=PLq5DacDuZa_4CgmBfuiYUnrgmWpwDRVUM)

14. Тренажер з правопису української мови (<https://webpen.com.ua/index.html#exercises>)

15. Фільми онлайн з української літератури відповідно до програми ЗНО (<http://all4zno.net/filmi-online-z-ukrainskoi-literaturi-zno.html>)

16. Екранізовані твори з української літератури (за програмою ЗНО) (<https://znoclub.com/mova-ta-literatura/883-ekranizovani-tvori-z-ukrajinskoji-literaturi-za-progr-amoyu-zno.html>)

17. Мультики та фільми за програмою ЗНО з української літератури (<https://navsi200.com/filmy-ta-multyky-za-tvoramy-ukrajinskoji-literatury/>)

18. ЗНО онлайн з української мови та літератури (<https://zno.osvita.ua/ukrainian/>)

19. Тест ЗНО з української мови та літератури (http://studportal.net.ua/page.php?al=mova_zno)

20. ЗНО з української мови та літератури: характеристика (специфікація) тесту 2020 року (http://studportal.net.ua/page.php?al=mova_zno)

21. Тестування ЗНО 2020 (http://testzno.com.ua/?Itemid=2option=com_jquar)

22. Топ-8 помилок ЗНО-2019 з української мови: аналіз виконання завдань: (https://www.youtube.com/watch?v=5Q_BJ3zp8I0)

23. Репозитарій електронних ресурсів з української літератури для 11 класу (<https://kuznych.jimdofree.com/>)

24. Уроки української (http://osvita.ua/school/lessons_summary/mova)

Не менш корисними є матеріали для підготовки до ЗНО (гейміфікована платформа з безкоштовними курсами з української мови та літератури, біології, математики, історії України, англійської мови, щотижневі вебіари), які розміщено за посиланнями:

- <https://ilearn.org.ua>

<https://www.ed-era.com/zno>

<https://prometheus.org.ua/zno>

<https://gioschool.com>

А ще для вивчення української мови можна скористатися:

<https://miyklas.com.ua/> - для вивчення української мови (5-9 класи) за умови підключення платної функції «Мій плюс» можна використовувати уже готові завдання платформи і надсилати їх для виконання зареєстрованим учням.

<https://naurok.ua/> - учитель може створити для учнів тестові завдання з теми, надіслати код учню для виконання ним завдання, яке оцінюється автоматично після його виконання).

<http://learningapps.org/> - система різних вправ з української мови.

<https://learning.ua/mova/> - завдання з української мови 5-ий – 8-ий класи.

<https://quizizz.co> - під час пошуку тестів із потрібних тем важливо вказати мову: українська. Сервіс має багато розробок, якими можна скористатися або за бажанням відредагувати.

<https://osvitanova.com.ua/posts/3076-63-video-za-motyvamy-tvoriv-ukrainskoi-literatury-dozno-2020> - 63 відео за мотивами творів української літератури до ЗНО 2020

<http://oksanabilan.blogspot.com/> - блог Білан Оксани Григорівни: відео, трейлери, тестові завдання, кросворди, контрольні роботи.

<http://okbilan.blogspot.com/> за темами дібрані тренувальні вправи, які можна використовувати онлайн.

<https://www.youtube.com/channel/UCBORYU3g3C5kFXJc7kLWqGA> - сайт О. Авраменка

<https://olesya12142111.blogspot.com/> - блог Калинич Олесі Василівни, заслуженого учителя України

https://www.youtube.com/playlist?list=PL_zDp5rG6Hqv73YVC-PziWnsPfMJYrNOt - онлайн-курс з підготовки до ЗНО «Лайфхаки з української мови»

https://www.youtube.com/channel/UCMCYakTwZ1Olwl1fuzLvGA_Q - освітній проєкт «На урок».

https://www.youtube.com/channel/UCKZ9W_5yg6NeV92ak02CdSg - онлайнкурс з підготовки до ЗНО «На всі двісті».

Питанням підготовки учнів до ДПА та ЗНО неодноразово було приділено увагу у дописах блогу «Паланка словесника» від 11.09, 12.10 2018 року; 16.01, 19.02, 12.03, 16.05 2019 року; 09.01; 07, 24, 27, 30.04; 02, 11, 12, 15, 18, 19, 24.06; 05, 14, 20.08; 19, 21.10; 13.11; 13, 21.12 2020 року

*Привертаємо увагу, що цього року з урахуванням правового режиму воєнного стану, який спричинений військовою агресією Російської Федерації, агресивністю російських військових і терористичних угруповань до національної системи освіти та науки МОН України, об'єднавши зусилля з Комітетом з питань освіти, науки та інновацій Верховної Ради України, освітянською та батьківською спільнотами, **вийшло** з пропозицією про одноразову зміну алгоритмів щодо державної підсумкової атестації для учнів 11 класу та вступу до закладів вищої освіти України у 2022 році.*

Про роботу у рамках проєкту «Всеукраїнська школа онлайн»

(<https://lms.e-school.net.ua/>)

Потрібно у будь-якому варіанті використовувати наявні електронні ресурси, насамперед **Всеукраїнську школу онлайн, а також регіональні платформи, ресурси закладів освіти**, у тому числі приватних, про які раніше інформувало Міністерство освіти і науки України та інформацію про які поширювали місцеві органи управління освітою. Не забуваймо допомогти організувати підключення до дистанційної форми навчання здобувачам освіти, зокрема і внутрішньо переміщених осіб.

З 6 квітня 2020 року стартував проєкт «**Всеукраїнська школа онлайн**» (<https://lms.e-school.net.ua/>). Це платформа для дистанційного та змішаного навчання учнів 5-11 класів та методичної підтримки вчителів.

Платформу створено Громадською спільнотою «Освіторія» на замовлення Міністерства цифрової трансформації України, Міністерства освіти і науки України та державної установи «Український інститут розвитку освіти» за підтримки Швейцарії в межах Швейцарсько-українського проєкту DECIDE, який виконується Консорціумом ГО DOCCU та PH Zurich

Мета Всеукраїнської школи онлайн — забезпечити кожному українському учневі та вчителю рівний, вільний і безоплатний доступ до якісного навчального контенту.

Платформа містить відеоуроки, тести та матеріали для самостійної роботи з 18 основних предметів: українська література, українська мова, біологія, біологія та екологія, географія, всесвітня історія, історія України, математика, алгебра, алгебра і початки аналізу, геометрія, мистецтво, основи правознавства, природознавство, фізика, хімія, англійська мова та зарубіжна література.

Учні зможуть користуватися платформою як для навчання під час карантину чи воєнного стану, так і для ознайомлення з темою, яку пропустили у школі через хворобу або з інших причин. Для вчителів розроблені рекомендації для проведення змішаного та дистанційного навчання за допомогою навчальних матеріалів платформи.

Увесь навчальний контент відповідає чинним державним освітнім програмам, а його якість перевірена Українським інститутом розвитку освіти. Перелік та тематику курсів запропоновано Міністерством освіти і науки України.

Функціонал «Кабінет учителя» та мобільні застосунки реалізовано за підтримки Міжнародного фонду «Відродження».

З метою покращення доступності навчального контенту для широкого загалу користувачів, в тому числі для дітей з особливими освітніми потребами, ЮНІСЕФ долучився до організації навчань для авторів уроків та забезпечив експертний супровід з питань інклюзивності.

Зазвичай трансляція уроків для учнів 5-11 класів відбувається у будні дні на телевізійних каналах. Також уроки можна переглянути на офіційних сторінках Міністерства освіти і науки України, в Facebook та YouTube.

До початку роботи необхідно ознайомитися з відеоінструкціями «Як зареєструватися і навчатися на платформі ВШО?», «Як використати платформу ВШО для організації дистанційного та змішаного навчання?», «Методичний навігатор. Перевернутий клас», «Покрокова інструкція для організації перевернутого навчання» (<https://lms.e-school.net.ua/guide>). Далі – зареєструватися на платформі (це дає можливість записатися на навчальні курси, переглядати матеріали та слідкувати за своїми досягненнями; без реєстрації доступ можливий лише до стартових сторінок курсів). Реєстрація безкоштовна. Перш ніж розпочати реєстрацію, необхідно уважно переглянути відеоінструкцію, розміщену на стартовій сторінці у верхньому куті справа, і поруч натиснути на блок «Зареєструватися». Далі треба заповнити реєстраційну форму та активувати обліковий запис (за відсутності листа активації після реєстрації необхідно перевірити папки «Спам» і «Реклама»). Після активації облікового запису у електронній скриньці, адресу якої необхідно зазначити під час реєстрації, з'явиться можливість вибрати необхідні курси для навчання. На стартовій сторінці відповідного курсу, класу уміщено мету вивчення курсу, програму і відомості про автора курсу. Щоб перевірити, чи ви зареєстровані на курс, треба увійти до свого облікового запису. Курс має відображатися у вашому персональному кабінеті за покликанням: <https://lms.e-school.net.ua/dashboard>.

Після реєстрації на онлайн-платформі з'являється доступ до особистої сторінки. Щоб безпосередньо потрапити до неї, у меню необхідно натиснути на блок «Мої курси» (він знаходиться вгорі на сторінці). Праворуч від назви курсу є кнопка «Переглянути курс». Натиснувши у [персональному кабінеті](#) на кнопку «Переглянути курс», ви потрапите на сторінку «Курс». Це сторінка з навчальними матеріалами. Саме тут розміщено уроки, які складаються з навчальних відео, конспектів і завдань.

Проходити навчальні курси можна у будь-який зручний для себе час. Навіть після закінчення курсу є можливість пройти його повторно.

Наразі доступна частина навчальних матеріалів відповідно до Програми курсу. Інші уроки з'являтимуться щотижня.

Перш ніж розпочати навчання, обов'язково необхідно уважно ознайомтеся з функціоналом платформи та системою оцінювання на курс (переглянути інструкцію, яку розміщено у меню «Мій кабінет»).

Щоб розпочати навчання, треба натиснути на кнопку «Розпочати курс» або вибрати потрібний урок з наявного переліку.

На горизонтальній панелі розміщено такі розділи:

- Програма (1) – сторінка, на якій можна ознайомитися з переліком навчальних тем та уроків курсу.
- Про оцінювання (2) – сторінка, на якій можна ознайомитися з формами завдань та системою оцінювання на курсі.
- Прогрес (3) – сторінка, на якій можна переглянути успішність на курсі.

У кожному кількахвилинному навчальному відео (поясненні нового матеріалу) є можливість регулювати швидкість, прискорювати чи сповільнювати перегляд, можливість увімкнути / вимкнути режим HD (висока якість).

Конспект уроку, який містить найважливішу навчальну інформацію з теми уроку, додаткові матеріали та практичні завдання можна переглянути й завантажити у форматі pdf.

Виконання тестових завдань уроку буде оцінено, а результати відображено у розділі «Прогрес». Кількість спроб для надання відповіді на завдання необмежена або обмежена.

Для контролю рівня засвоєння навчального матеріалу запропоновано тестові завдання різної форми: з вибором однієї правильної відповіді (можливість отримати один бал), вибором кількох правильних відповідей (можливість отримати один бал), встановлення відповідностей (можливість отримати чотири бали), введення текстової/числової інформації.

Після виконання тестових завдань треба натиснути кнопку «Надіслати», і якщо відповідь правильна — бали одразу буде зараховано. Якщо ні, то буде надано наступну спробу для відповіді, якщо таку спробу передбачено.

Якщо потрібно зробити перерву під час виконання завдань, то треба натиснути кнопку «Зберегти» (варіант відповіді буде збережено, але не відправлено на автоматичну перевірку), а згодом продовжити виконання завдання та надіслати відповідь на перевірку.

Під час виконання завдань необхідно дотримуватися правил [«Кодексу честі»](#), із умовами якого зареєстрований погоджується під час реєстрації на сайті.

Отже, навчальний контент Всеукраїнської школи онлайн (навчальні відео, конспекти уроків, тестові завдання) можна:

- у рамках методичної підтримки учителя завантажити конспект уроку, унести відповідні правки та доповнення, використати цей матеріал у інших класах та у рамках іншого навчального року;

- використовувати навчальні матеріали під час навчання і онлайн, і офлайн, очного, змішаного та дистанційного навчання, під керівництвом учителя або стихійно за бажанням учня;

- навчальне відео, що є альтернативою пояснення учителя, переглядати відповідно до потреби кілька разів і у будь-який час у рамках запровадження моделі «Перевернутий клас» та відповідного етапу типового уроку засвоєння нових знань;

- переглядати навчальне відео під час вивчення нового матеріалу, повторення, узагальнення і систематизації вивченого; для організації індивідуальної та групової роботи, роботи в парах, а також для організації формувального оцінювання;

- для підбиття підсумків роботи та формувального оцінювання на виконання тестових завдань передбачити одну або декілька спроб, а також – перерву для уточнення, додаткового пояснення, визначення нових можливостей і цілей, встановлення зворотного зв'язку тощо.

Тримаймо стрій!
Ми сильна нація! Разом зможемо усе!
Ми – Україна!

Методист, в. о завідувача відділу методики
Навчальних предметів суспільно-гуманітарного
Ти естетичного циклів

Майя КОНДИРЄВА

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА ДИСТАНЦІЙНОГО УРОКУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

у рамках реалізації теми «Речення з відокремленими членами» у 8 класі

«Відокремлені другорядні члени речення. Розділові знаки при відокремлених членах речення»

(укладач - учитель української мови і літератури Заліщицької державної гімназії м. Заліщики Тернопільської області Наталія Зубик, кандидат філологічних наук)

Тема уроку	Відмінювання іменників II відміни. Особливості відмінювання іменників чоловічого роду в родовому відмінку. Букви -а(-я), -у(-ю) в закінченнях іменників чоловічого роду II відміни
Мета уроку	• удосконалювати систему знань учнів про морфологічні ознаки іменника, зокрема про особливості відмінювання іменників II відміни; формувати уміння визначати належність іменника до певного роду, відмінкову форму та число іменників; класифікувати іменники за родами, відмінами, групами; порівнювати відмінкові закінчення іменників різних відмін і груп; виявляти закономірності у правописі відмінкових закінчень іменників II відміни; визначати в іменниках вивчені орфограми; зауважувати й виправляти граматичні та орфографічні помилки, обґрунтовувати написання вивченими правилами; знаходити іменники II відміни у реченні і доречно використовувати у мовленні; • розвивати мовлення, пам'ять, увагу, уяву, логічне мислення, спостережливість, активність учнів; уміння працювати самостійно та в групі; уміння аналізувати, порівнювати, узагальнювати, робити висновки, знаходити причинно-наслідкові зв'язки; уміння висловлювати власні роздуми про патріотизм, почуття власної гідності й самодостатності; • виховувати відчуття себе частиною свого роду; уміння додержуватися етикетних норм і правил спілкування при побудові діалогічних та монологічних текстів; критично ставитися до власної мовленнєвої діяльності, виявляти готовність до вдосконалення її, усвідомлюючи роль іменників у досягненні точності, інформативності й виразності мовлення, критично оцінювати прочитану або прослухану текстову інформацію, звертати увагу на роль і значення іменників у мовленні; <i>виховувати</i> в шестикласників інтерес до творчості Лесі Українки, любов до Батьківщини, свого народу.

	● <i>формувати</i> ключові компетентності: інформаційно-комунікаційну, інноваційну, комунікативну, соціальну та громадянську, математичну компетентності здобувачів освіти, вільне володіння державною мовою, здатність спілкуватися рідною та іноземними мовами, компетентності у галузі техніки і технологій.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань (за класифікацією І. Кучеренко¹).

Міжпредметні зв'язки: література, музика, інформатика.

Обладнання та електронні освітні ресурси: технічні засоби (комп'ютер / смартфон / планшет), інтерактивна дошка Padlet (перебіг уроку); дидактичний матеріал: сторінки класу у блокноті OneNote (Microsoft Office 365), онлайн-сервіси Mentimeter та WordArt, інтерактивний пазл-епіграф до уроку, розроблений на платформі JigSawPlanet, інтерактивні онлайн-гри Learning Apps, портрет Лесі Українки (хмарка слів на платформі WordArt), онлайн-вікторина Wardwall, опитування в Microsoft Forms, QR-коди; відеохостинг YouTube (фізкультхвилинка для очей, запис мелодії Ф. Шопена «Весняний вальс»).

Методичний коментар:

1. Відповідно до чинної навчальної програми (Українська мова. 5 – 9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання. К.: Вид. дім «Освіта», 2013 (зі змінами, затвердженими наказом МОН України від 07.06.2017 № 804), один із напрямків соціокультурної змістової лінії у ... класі – « ... ». Тому дидактичний матеріал до уроку розроблено за творчістю Лесі Українки (у рамках відзначення 150-річчя з дня народження письменниці).

2. Основну діяльність учнів в асинхронному режимі зосереджено на роботі в безпечному онлайн-середовищі Microsoft Office 365, зокрема в блокноті класу OneNote, де створено сторінки-закладки щодо індивідуальної, парної та групової роботи школярів.

3. Задля зручності роботи школярів упродовж заняття перебіг уроку та покликання на всі завдання («кроки до успіху») відображено як дорожню карту («хронологічну пряму») на платформі Padlet.

Очікувані результати:

- удосконалення системи **знань** учнів про морфологічні ознаки іменника, зокрема про особливості відмінювання іменників II відміни; формування умінь визначати належність іменника до певного роду, відмінкову форму та число іменників; класифікувати іменники за родами, відмінами, групами; порівнювати відмінкові закінчення іменників різних відмін і груп; виявляти закономірності у правописі відмінкових закінчень іменників II відміни; визначати в іменниках вивчені орфограми; помічати й виправляти граматичні та орфографічні помилки, обґрунтовувати написання вивченими правилами; користуватися орфографічним словником; знаходити іменники II відміни у реченні і визначати їх синтаксичну роль і доречно використовувати у мовленні;
- розвиток мовлення, пам'яті, уваги, уяви, логічного мислення, спостережливості, активності учнів; умінь працювати самостійно та в групі; умінь аналізувати, порівнювати, узагальнювати, робити висновки, знаходити причинно-наслідкові зв'язки; умінь висловлювати власні роздуми про патріотизм, почуття власної гідності й самодостатності;

¹ Кучеренко І. Аспекти уроки української мови: витоки і сучасний стан. *Українська мова і література в школах України*. 2016. № 4. С. 15–22.

- відчуття себе частиною свого роду; уміння додержуватися етикетних норм і правил спілкування при побудові діалогічних та монологічних текстів; критично ставитися до власної мовленнєвої діяльності, виявляти готовність до вдосконалення її, усвідомлюючи роль іменників у досягненні точності, інформативності й виразності мовлення, критично оцінювати прочитану або прослухану текстову інформацію, звертати увагу на роль і значення іменників у мовленні; *виховувати* в шестикласників інтерес до творчості Лесі Українки, любов до Батьківщини, свого народу.

Підручник: Єрмоленко С. Я. Українська мова : підруч. для 6 класу загальноосвіт. навч. закл. / С. Я. Єрмоленко, В. Т. Сичова, М. Г. Жук. – К.: Грамота, 2014. – 272 с., іл.

ПЕРЕБІГ УРОКУ

Етап уроку	Методи, форми, засоби роботи	Діяльність вчителя	Діяльність учнів	Ключові та предметні компетентності, наскрізні лінії	Електронні освітні ресурси (покликання)	Способи оцінювання, зворотний зв'язок
I. Організація навчальної діяльності учнів	Інструктаж <u>Прийом</u> - «Створення ситуації успіху». <u>Форма</u> – колективна, індивідуальна. <u>Засоби</u> - онлайн-платформа Padlet, блокнот класу OneNote	Учитель розробляє на платформі Padlet онлайн-плакат, на якому у формі лінійної прямої відображено перебіг уроку (рубрики із завданнями, зображення, покликання на онлайн-сервіси тощо) та подає покликання в закладці блокнота класу OneNote «Інструктаж до уроку», створює мотиваційну атмосферу успіху. Для віртуальної взаємодії з учнями пропонує ставити позитивні чи негативні «вподобайки» до завдань, запропонованих у стрічці перебігу уроку (Padlet), а також писати коментарі.	Учні в блокноті класу OneNote (закладка «Інструктаж до уроку») отримують покликання на платформу Padlet, на якій послідовно подано перебіг уроку. Учні переходять за покликанням. Упродовж уроку учні ставлять різні «вподобайки» (позитивні / негативні смайли відповідно до сприйняття запропонованих видів роботи) щодо завдань у стрічці перебігу уроку (на платформі Padlet), пишуть коментарі.	Ключові: компетентності у галузі технічних наук, інноваційн., інформаційно-комунікат., підприємлив. Предметні: комунікат., діяльнісна.	https://www.office.com https://uk.padlet.com/2012_2013/rkf79rkicxemsp9n	формувальне («Чудова робота», «Молодець», «Ти можеш краще» тощо); Microsoft Office 365, OneNote; учні ставлять «вподобайки» (позитивні / негативні смайли відповідно до сприйняття запропонованих видів роботи) щодо завдань у стрічці перебігу уроку на платформі Padlet, додають коментарі;

						самооціню-ванн я
II. Мотивація	<i>Психологічне налаштував-ня на урок</i> <u>Хмара слів</u> <u>QR-код</u> <u>Форма</u> – індивідуальна <u>Засоби</u> – онлайн-платформи Mentimeter, WordArt, Padlet	Учитель створює хмару слів із зашифрованими фразеологізмами на тему мотивації до роботи, генерує опитування за допомогою сервісу Mentimeter, додавши світлин хмари слів, та пропонує учням дати відповіді на запитання: «Які фразеологізми вимальовують ваш настрій та налаштування на роботу?» . Додає покликання до стрічки перебігу уроку (Padlet). Спостерігає в особистому кабінеті за настроєм учнів і налаштуванням на роботу.	Учні розшифровують поданий у стрічці перебігу уроку QR-код та переходять на онлайн-платформу Mentimeter, обирають один із запропонованих фразеологізмів, що відображає їхній настрій, або ж уписує в графу свій варіант.	Ключові: культурна, компет. у галузі техн. наук, інноваційн., інформац.-комунікац., громадянські та соціальні компет. Предметні: мовна, мовленнєва, діяльнісна, соціокультурна. Н.Л: «Громадян-ська відповідаль-ніст ь».	https://www.mentimeter.com/s/9aed617a531b55a36a089decef314cbe/81c062186eb1	аналітика в особистому кабінеті вчителя; самооцінюва-ня, відгуки-«вподобайки», коментарі учнів
III. Актуалізація опорних знань, умінь та навичок	<i>Віртуальний «Мозковий штурм»</i> <u>Форма</u> – фронтальна, індивідуальна.	У стрічці перебігу уроку в рубриці «Мозковий штурм» учитель пропонує низку запитань для актуалізації опорних знань школярів.	Учні дають усні відповіді на запропоновані запитання, пригадують дотичні теми, відтворюють цілісне розуміння зв'язків та	Ключові: математична, компет. у галузі техн. наук, інноваційн., інформац.-комунікац., громадянські та	https://uk.padlet.com/2012_2013/rkf79rkicxemsp9n	самооцінювання ; відгуки-«вподобайки» до завдань, коментарі

	<u>Засоби</u> – платформа Padlet.	Учитель заздалегідь розробляє онлайн-пазл для формування епіграфа до уроку та додає покликання до стрічки перебігу уроку на платформі Padlet.	відношень у структурі мовознавчої науки. Учні переходять за покликанням, складають запропонований пазл, осмислюють прочитаний епіграф.	соціальні компет., культурна. Предметні: мовна, діяльнісна, соціокультур-на. НЛ: «Громадян-ська відповідаль-ніст ь».	https://www.jigsawplanet.com/?rc=play&pid=09c3715e3fed	
	<u>Метод</u> – складання пазла. <u>Форма</u> – індивідуальна. <u>Засоби</u> - онлайн-платфор ми Jigsawplanet, Padlet.					
	Розподільний віртуальний диктант-гра. <u>QR-код</u> <u>Форма</u> – індивідуальна. <u>Засоби</u> - онлайн-платфор ма LearningApps.	Учитель розробляє розподільний диктант до теми на платформі Learning Apps. Подає QR- код у стрічці перебігу уроку. Переглядає результативність в особистому кабінеті.	Учні розпізнають QR-код і виконують завдання.	Ключові: математична, компет. у галузі техн. наук, інноваційн., інформац.-комун ікац.; Предметні: мовна, діяльнісна.	https://uk.padlet.com/2012_2013/rkf79rkicxemsp9n https://learningapps.org/displ ay?v=p0rc783ot21	формувальне, відгуки-«вподоб айки» в блокноті класу.
	IV. Цілевизна-чення	Повідомлення теми й мети уроку,	Учитель ознайомлює із темою та метою уроку в блокноті класу OneNote,	Учні знайомляться з темою, метою уроку, формулюють завдання,	Ключові: інноваційн., інформац.-комун ікац.; https://uk.padlet.com/2012_2013/rkf79rkicxemsp9n	Microsoft Office 365

	ціле-покладання <u>Форма</u> – колективна. Microsoft Office 365, блокнот OneNote, Padlet.	а також у стрічці перебігу уроку Padlet.	роблять записи у зошитах.	Предметні: мовна, мовленнєва, діяльнісна.		
V. Засвоєння нових знань	Презентація у формі таблиць <u>Форма</u> – індивідуальна, колективна. <u>Засоби</u> - блокнот OneNote, Padlet.	Учитель подає матеріали (таблиці, презентацію) для опрацювання учнями на окремій сторінці в блокноті класу OneNote (закладка «Пояснення нового матеріалу»). Для зручності учитель також публікує опорні схеми щодо нової теми у стрічці перебігу уроку (Padlet).	Учні опрацьовують подані матеріали на окремій сторінці в блокноті класу OneNote, ознайомлюються із матеріалами, доданими до стрічки перебігу уроку (Padlet).	Ключові: інноваційн., інформац.-комун ік., навчання впродовж життя. Предметні: мовна, діяльнісна, соціокульт.	https://uk.padlet.com/2012_2013/rkf79rkicxemsp9n	Microsoft Forms, Office 365;
	«Лови іменник» Хмара слів <u>Форма</u> – індивідуальна <u>Засоби</u> – онлайн-платформи WordArt, Padlet, OneNote	Учитель візуалізує в хмарі слів іменники II відміни, які належать до різних груп, додає покликання до стрічки перебігу уроку.	Учні входять за покликанням, виконують запропоноване завдання в зошитах. Один іменник кожної групи відмінює повністю (іменник на вибір). Результати публікують на індивідуальних	Ключові: інноваційн., інформац.-комун ік., навчання впродовж життя, громадянська та соціальна. Предметні: мовна, мовленнєва, діяльнісна.	https://wordart.com/8zxdiokf b0dw/word-art-4	самооцінювання , смайли-коментарі до виконаної роботи;
						формувальне;

			сторінках блокнота OneNote.			самооцінювання , аналітика в особистому кабінеті учителя;
	Завдання для учнів достатнього та високого рівнів					
	Прийом –«Своя опора» (за А. Гіном). <u>Метод</u> –моделювання ментальної карти (інтелект-карти). <u>Форма</u> – індивідуаль-на, групова Онлайн-платформа – Mindmap/ MindMeister.	Учитель створює на платформі MindMeister ментальну карту (інтелект-карту), моделює гніздові слова, надає доступ учням для одночасного редагування, генерує покликання на платформу, додаючи його до стрічки перебігу уроку (Padlet). Учитель модерує створені учнями дописи.	Учні переходять за покликанням на платформу MindMeister та продовжують моделювати ментальну карту щодо теоретичної теми, стежачи, щоб «гілочки» не повторювалися.	Ключові: інформац.-комун ік., навчання впродовж життя, інноваційн., компетентн. у галузі техніки Предметні: мовна, мовленнєва, діяльнісна. НЛ: «Підприємли-віс ть і фінансова грамотність»	https://www.mindmeister.com/1773948486#	
VI. Формування первинних умінь	«Завдання з ключем» <u>Форма</u> – індивідуальна.	Учитель розробляє завдання з ключем, у якому зашифровано справжнє прізвище Лесі Українки – Косач, додає покликання до стрічки перебігу уроку (Padlet). Учитель пропонує обов’язково виконати	Учні заходять за покликанням, озна-йомлюються з умовами завдання, виконують вправу в зошитах, результати роботи публікують на індивідуальних сторінках OneNote.	Ключові: інноваційн., інформац.-комун ік., навчання впродовж життя, культурна, громадянська та соціальна. Предметні: мовна, діяльнісна, соціокульт.	https://uk.padlet.com/2012_2013/rkf79rkicxemsp9n	Microsoft Forms, Office 365 формувальне оцінювання

		із наступних завдань три! (на вибір учня)		НЛ: «Громадян-ська відповідаль-ність»		
	«Знайди пару» <u>Форма</u> – індивідуальна. <u>Засоби</u> – онлайн-платформа Learning Apps.	Учитель розробляє завдання, додає покликання до стрічки перебігу уроку (Padlet).	Учні заходять за покликанням, виконують запропоноване завдання.	Ключові: інноваційн., інформац.-комунік., навчання впродовж життя, громадянська та соціальна. Предметні: мовна, діяльнісна.	https://uk.padlet.com/2012_2013/rkf79rkicxemsp9n https://learningsapps.org/display?v=pkrt210e221	відгук-«вподобайка» у стрічці перебігу уроку; аналітика в особистому кабінеті вчителя; Microsoft Forms
	Онлайн-гра <u>Форма</u> – індивідуальна. <u>Засоби</u> – платформа Wardwall.	Учитель розробляє завдання до онлайн-гри, добирає речення про Лесю Українку, доступний учням. Генерує покликання на онлайн-гру та додає до стрічки перебігу уроку (Padlet). В особистому кабінеті перевіряє результативність виконання, враховує при підготовці до наступних уроків.	Учні заходять за покликанням, виконують запропоноване завдання.	Ключові: інноваційн., інформац.-комунік., навчання впродовж життя, громадянська та соціальна. Предметні: мовна, діяльнісна, соціокульт. НЛ: «Громадян-ська відповідаль-ність».	https://wordwall.net/uk/resource/14571970/онлайн-гра	бальне, аналітика в особистому кабінеті учителя; відгук-«вподобайка» у стрічці перебігу уроку
	Фізкультхвилинка	Учитель додає до стрічки перебігу уроку (Padlet) покликання на	Учні переходять за покликанням та	Ключові: інноваційн.,		відгук-«вподобайка» у стрічці перебігу уроку;

	<u>Форма</u> – індивідуальна. Відеохостинг YouTube.	фізкультхвилинку для очей.	виконують вправи для очей.	інформац.-комунік.. НЛ: «Здоров'я та безпека»	https://youtu.be/T9-CnfdD340	Microsoft Forms
	Робота з підручником Кроссворд <u>Форма</u> – індивідуальна.	Учитель пропонує для виконання вправу з підручника.	Учні виконують вправу, записують завдання у зошитах, публікують результати на індивідуальних сторінках блокнота OneNote.	Ключові: навчання впродовж життя, комунікативна Предметні: мовна, діяльнісна, соціокульт. НЛ: «Громадянська відповідальність»		відгук-«вподобайка» у стрічці перебігу уроку; самооцінювання
	Вправа «Редактор» <u>Форма</u> – індивідуальна. <u>Засіб</u> – блокнот OneNote, Padlet.	Учитель заздалегідь розробляє вправу щодо редагування тексту «Правила безпечної роботи в Інтернеті», публікує завдання на окремій сторінці OneNote, подає покликання до стрічки перебігу уроку (Padlet).	Учні переходять за покликанням, редагують запропонований текст.	Ключові: вільне володіння державною мовою, інноваційна, інформац.-комунік., навчання впродовж життя, громадянська та соціальна. Предметні: мовна, мовленнєва, діяльнісна, соціокульт.	https://uk.padlet.com/2012_2013/rkf79rkicxemsp9n	відгук-«вподобайка» у стрічці перебігу уроку; формувальне оцінювання; Microsoft Forms

				НЛ: «Здоров'я та безпека».		
	Рубрика «Наголошуй правильно» Мнемотехніка <u>Форма</u> – індивідуальна. <u>Засоби</u> – блокнот OneNote.	Учитель добирає з просторів Інтернету світлини з яскравими фразами для легкого запам'ятовування сумнівних наголосів та публікує фото в рубриці «Наголошуй правильно» у стрічці перебігу уроку.	Учні виконують завдання на вибір: переглядають світлини, читають мнемонічні фрази, запам'ятовують наголошення слів або за аналогією складають свої вислови щодо сумнівних наголосів, використовуючи іменники II відміни в родовому відмінку.	Ключові: вільне володіння державною мовою, інноваційн., інформац.-комунік., навчання впродовж життя, громадянська та соціальна. Предметні: мовна, мовленнєва, діяльнісна, соціокульт. НЛ: «Підприємливість та фінансова грамотність»	https://uk.padlet.com/2012_2013/rkf79rkicxemsp9n	самооцінювання; Microsoft Forms
	Творче моделювання через релаксацію. Хмара слів. <u>Форма</u> –групова. <u>Засоби</u> – WordArt, OneNote, Padlet,	Учитель створює хмару слів на платформі WordArt, візуалізує портрет Лесі Українки за допомогою епітетів щодо характеристики письменниці. Додає покликання до перебігу уроку (Padlet), пропонує форму об'єднання на групі (попередньо об'єднання на групі	Учні переходять за покликанням, ознайомлюються із візуалізованими епітетами. Відкривши закладку блокноту класу OneNote (відповідно до об'єднання на групі), складають речення із запропонованими в хмарі слів епітетами	Ключові: культурна, вільне володіння державною мовою, інноваційн., інформац.-комунік., навчання впродовж життя, громадянська та соціальна. Предметні:	https://wordart.com/waur9othbxb/copy-of-word-art https://www.youtube.com/watch?v=ShTJXwB16EA	Microsoft Forms, Office 365 взаємооцінювання здійснюють модератори груп; формувальне (наліпки, мотиваційні смайли) та

	відеохостинг YouTube.	здійснює в блокноті класу OneNote, створивши окремі закладки для кожної команди). Для творчо-релаксаційної роботи учитель пропонує під час виконання завдання прослуховування мелодії Ф. Шопена, додає покликання до стрічки перебігу уроку (Padlet).	щодо образу Лесі Українки. Під час виконання завдання слухають мелодію Ф. Шопена «Весняний вальс».	мовна, мовленнєва, діяльнісна, соціокульт. НЛ: «Громадянська відповідальність»		бальне оцінювання; відгуки-«вподобайки» у стрічці перебігу уроку
VII. Рефлексія	«Повторюємо з контролем» (за А. Гіном) <u>Форма</u> – парна. <u>Засоби</u> – блокнот OneNote.	Учитель пропонує узагальнити вивчене на уроці за допомогою прийому «Повторюємо з контролем» (скласти власні запитання щодо узагальнення вивченої теми); завдання публікує на сторінці блокнота класу OneNote (покликання на завдання додає до стрічки перебігу уроку в Padlet).	Учні, увійшовши за покликанням та відкривши відповідну закладку в блокноті класу, працюють у парах (як сидять у класі), доповнюють пропоновані речення / складають запитання щодо вивченої на уроці теми.	Ключові: вільне володіння державною мовою, інноваційн., інформац.-комунік., навчання впродовж життя, математична, громадянська та соціальна. Предметні: мовна, мовленнєва, діяльнісна, соціокульт. НЛ: «Екологічна безпека та	https://uk.padlet.com/2012_2013/rkf79rkicxemsp9n	самооцінювання, формувальне; Microsoft Forms, Office 365

				сталий розвиток».		
	Онлайн-вікторина (тестування у форматі ЗНО) Форма – індивідуальна Засоби – платформа Wardwall	Учитель завчасно розробляє питання онлайн-вікторини (тестування у форматі ЗНО), додає покликання до стрічки перебігу уроку (Padlet).	Учні переходять за покликанням на сторінку онлайн-вікторини, дають відповіді на запитання, скриншоти результатів публікують на сторінках OneNote.	Ключові: інноваційн., інформац.-комунік., навчання впродовж життя, громадянська та соціальна, культурна. Предметні: мовна, діяльнісна, соціокульт. НЛ: «Громадян-ська відповідаль-ність»	https://wordwall.net/uk/resources/14573225/вікторина-у-форматі-зно	бальне, «вподобайки» / коментарі у стрічці перебігу уроку Microsoft Forms
VIII. Пояснення домашнього завдання	Прийом «З рівні домашнього завдання» (за А. Гіном) 1.1. Вправа з підручника. 1.2. Есе-замальовка. Скласти діалог-комікс. Додаткове завдання для	Учитель у стрічці перебігу уроку пропонує трирівневе домашнє завдання. I – виконати вправу з підручника. II - скласти вільне есе-замальовку «Неймовірна Леся Українка», використовуючи іменники II відміни. III – попрацювати в парах. Скласти діалог на платформі створення	Учні після уроку обирають завдання, виконують його та висвітлюють результати на індивідуальних сторінках-закладках в блокноті класу OneNote.	Ключові: інноваційн., інформац.-комунік., навчання впродовж життя, громадянська та соціальна. Предметні: мовна, мовленнєва, діяльнісна, соціокульт. НЛ: «Громадян-ська відповідаль-ність»	https://uk.padlet.com/2012_2013/rkf79rkicxemsp9n https://www.storyboardthat.com	бальне оцінювання; Microsoft Forms, Office 365

	учнів високого рівня (за бажанням): «Творчість працює на майбутнє» (за А. Гіном). <u>Форми</u> – індивідуальна, парна. <u>Засоби</u> – блокнот OneNote, онлайн-платформа StoryboardThat	коміксів Storyboardthat на тему «Як грамотно висловлюватися », використовуючи іменники II відміни чоловічого роду в родовому відмінку . <u>Додаткове завдання для учнів високого рівня (за бажанням):</u> розробити дидактичні матеріали до вивченої теми.		ь», «Підприємливість та фінансова грамотність»		
IX. Підбиття підсумків уроку	Фідбек <u>Форма</u> – індивідуальна. <u>Засоби</u> – опитувальник Microsoft Forms.	Учитель складає форму-опитування Microsoft Forms, шифрує покликання на фідбек у QR-коді, додаючи його до стрічки перебігу уроку. За допомогою опитувальника учитель виявляє рівень засвоєння учнями знань, первинних умінь і навичок з теми, а також емоційне враження від уроку.	Розпізнавши QR-код, учні заходять за покликанням на Microsoft Forms (опитування), дають відповіді на запитання.	Ключові: інноваційн., інформац.-комунік., навчання впродовж життя. Предметні: мовна, мовленнєва, діяльнісна, соціокульт.	https://forms.office.com/Pages/ResponsePage.aspx?id=szi5mUdldEmGQ0C1cb4-BnSbJ--v275JuKS9nzUIKG9UOUdaSlpSVE9OWjE3N0JCNU EzNE1TU0ti4u	Microsoft Forms, аналітика в особистому кабінеті вчителя на платформі Office 365; «вподобайки» та коментарі у стрічці перебігу уроку

